

OPENDOEK

MAGAZINE

voor mensen met passie voor theater

INHOUD

- 3 Editoriaal
 - 4 Faust-dialoog
 - 11 Het Pleidooi: Eric De Volder
 - 28 Column: Taalzapper
 - 29 Repertoire
 - 31 Cast & crew
-
- 6 **Coverinterview: Joke Emmers**
“Ik wil meer zijn dan die grappige van televisie”
 - 12 **Tussentaal in de theaterles: toestaan of tegengaan?**
‘Een goed acteur moet ook in de standaardtaal spontaan klinken’
 - 14 **De revue. Pluimen? Plezier!**
Verrijzenis van een doodverklaard genre
 - 16 **Volkstoneel tussen traditie en toekomst**
‘Dialect is niet ons uitgangspunt, maar een bijkomende kleur’
 - 18 **Amateurtheater als hefboom voor integratie?**
‘Taal is overroepen in theater’
 - 21 **Inspiratie**
Claude Lammens
 - 23 **Wist je dat?**
Een sterk taaltje: theater met andere woorden.
 - 24 **Dialecttheater voor Frans-Vlaanderen**
Flor Barbry's Volkstoneel in de taal van aan de Schreve
 - 26 **5 stappen naar grensoverschrijdend theatergedrag**
of hoe dialect ook zinvol kan zijn aan de andere kant van de provinciegrens

6

14

16

21

23

24

EDITORIAAL

't Is gank. Zo klinkt dat in mijn heimat West-Vlaanderen weleens wanneer een feestje begint. Het feest in kwestie is het gloednieuwe OPENDOEK-magazine dat we boven het doopvont mogen houden. Achter die kleine naamsverandering schuilen namelijk dagen vol denkwerk, discussie, plezier en uiteindelijk een nieuwe richting. Ons nieuwe magazine wil zich aankondigen als een product van jeugd en ervaring, met een open geest, met oog voor menselijke verhalen op en achter het theater, zeker ook met veel multimediale humor.

In dat plaatje past het thema van ons eerste nummer: dialect. Een thema dat nooit dwingend maar wel richtinggevend zal zijn. Dialecten zijn schatkisten van humor en beeldende uitdrukkingen, zoals vele gezelschappen keer op keer bewijzen. Maar evengoed bieden ze uitdrukking aan drama en diepe emotie. Laat dit nummer dus rammelen aan het eenzijdige beeld dat aan dialecttheater kleeft.

Met het dialect als kompas willen we ons niet blindstaren op de Vlaamse streektaalen, maar meer algemeen onderzoeken wat op de bühne buiten de hekjes van de standaardtaal gebeurt. Brengt het West-Vlaams dialecttheater verbodering in het steeds Fransers wordende Frans-Vlaanderen? Maar ook: hoe bevordert het amateurtheater de integratie van nieuwe Belgen, die andere talen en culturen meenemen naar het toneel?

Dialect kan in dit nummer staan voor taal die het leven in zich opzuigt. Zoals het multicultureel en meertalig theater in de grootstad. Of de dagelijkse spreektaal die zich op de bühne in spitante dialogen vastzet. Acteurs zijn al lang geen machines meer die slaafs dode tekst echoën. Nee, als dit nummer al een conclusie mag stellen, is het deze wel: theatertaal is levende taal.

GILLES MICHIELS
hoofdredacteur

ALGEMEEN NEDERLANDS

WEST-VLAAMS

GENTS

ANTWERPS

LIMBURGS

BRUSSELS

© Martijn Stoop

OPENDOEK
PASSIE VOOR
THEATER

COLOFON:
Redactieadres: OPENDOEK – Zirkstraat 36, 2000 Antwerpen
Tel. 03 222 40 90 – redactie@opendoek.be – www.opendoek.be
Hoofdredacteur: Gilles Michiels
Eindredactie: Dominic Depreuw
Coördinatie: Stefaan Deleecq
Verantwoordelijke uitgever: Joke Quaghebeur
p/a OPENDOEK, Zirkstraat 36, 2000 Antwerpen
Ontwerp: un'dercast – Layout: Bart Mertens
Coverfoto: © Anneleen van Kuyck – Druk: Bema Graphics
Periodiciteit: verschijnt 4x per jaar – Oplage: 18.000 ex.
ISSN NR 1377/9478 – Volgend nummer: juni 2018

DIALOOG IN HET DIALECT: FAUST

'Hoe zou het klinken als je dezelfde dialoog in verschillende dialecten vertaalt? We namen de proef op de som met Goethes 'Faust'.'

IN HET ALGEMEEN NEDERLANDS

FAUST:

Ach, mooie jonkvrouw, mag ik offeren,
mijn arm aan te reiken en u te escorteren.

MARGARETHA:

Ik ben geen jonkvrouw en niet mooi.
En ik kan gerust alleen naar huis gaan, hoor.

FAUST:

Mijn hemel, wat is dat kind mooi
Zo iets, dat zag ik eerder nooit.
Ze is oprecht en deugdelijk
En zo parmantig tegelijk
Die lippen rood, en die lichte wang
Dat blijft me bij, mijn leven lang
En toen ze dan haar ogen neersloeg
Was 't of er een golf door mijn hart heen joeg.
Maar ook heeft ze zo'n korte lont
Ik wil haar weerzien en terstond.
(Mephistoteles op)

FAUST:

Luister, je moet dat kind voor mij regelen!

MEPHISTOTELES:

Ah, welk?

FAUST:

Ze ging juist voorbij.

MEPHISTOTELES:

Nu, zonder plagen of zonder grap
Ik zeg u met dat mooie kind
Gaat het allemaal niet zo gezwind
Met felheid zullen wij niet winnen
We moeten dus een list verzinnen

FAUST:

Deze engelenschat wil ik regelrecht
Voer mij naar waar zij zich te rusten legt
Haal me een sjaal van haar borst
Of naar een kousenband heb ik dorst.

MEPHISTOTELES:

U zal zien, bij uw pijn
Wil ik behulpzaam en gediensdig zijn
Maar nu geen tijd meer aan geklets besteden
Willen wij vandaag nog haar kamer betreden

IN 'T SINNEKLOASES

FAUST:

Schooëne vraa, pakt mijnen eirem,
Dak ou nor ou husken doen

VRAA:

Ik zin gieë blom van de zieë en oek nie sjiek
En ist gepêrmeteerd dak alieëst nor ons husken gon

FAUST:

Amaj mijn voeten, das een schooën pateeken
Da hem ik nog nooët gezien
Ze ès pèrmèntelijk ierlijk
En oek een bitteken oardig
Die lêppen zxoe roöd mor nen blijekschijter
Da gonk alt onthoun en kzin gieë leugenas
Kik ne kiëer, ze kikt nor beneë
Mijnen tikker go nogal
En tis amëts een pieketijn
Mor k moet ze opschjeiren, noa
(Mephistoteles komt op)

FAUST:

Lustert, reëgelt da wijf

MEPHISTOTELES:

Waëlkste?

FAUST:

Ze ès just gepassjeërt

MEPHISTOTELES:

Noa, ge moet mij nie klooëten
Ik zeig ou da schooën wijf
Is nogal nen nùmero
Gelêk nen kastaar goant nie goan
We gon nen deutrokken truc moetn bovenhoalen

FAUST:

K moet die schëtteras ein
Bring mij nor wor zij ronkt
Holt die sjeirp von hor bust
K hem dust nor dien kassenband

MEPHISTOTELES:

Ge zult zieër èmmen
Mor k wil ou heilpen
K ein noa geëne tied om ou geklap te hoaren
Agge vandoag eur kommer nog wilt zien

IN 'T BRUSSELS

FAUST:

Too, schuun mokske, mag ik aa offreire
Van aa nen erm te geiven en aa t'escorteire.

ONS MAGRITTE:

Ik zaain gin mokke, en zëlfs gin schuun
En ik geroëk wel toëis, woë da'k ik wuun.

FAUST:

Mon dieu, wat es da mokke schuun
Zu eet, dat es on nikske ni gelaaiik
En z'es oprecht, zonder vertuun
En toch uuk ewa fars, algelaaiik
Dei kokskes rous, dei luppe ruud
Al wëd ik onnerd, 'k vergeit ze nuut
En as ze mine de rien ui uuge drooit
Dèn smelt man laaif, de goestink spooit
Maa voesj. Malgré ui franke karaktêr
Wil ik ze zeen, en wel sebeet, vanêr.
(Mephistouteles komt op)

FAUST:

Uut, ge moet maa da mokken arrangeire!

MEPHISTOTELES:

Aah? Wa vè mokke?

FAUST:

Si, ze komt ee zjust van te passeire.

MEPHISTOTELES:

Bon, naa zonder ziever, zonder zwans
Da schuun mokke, da's wel ni gillegans
Wat da gaa paast da g'in ui zeet
Aaft aan doemp in tot sebeet,
Zonder liepen truk winde ze neet.

FAUST:

Mo enfin, bezeet ne ki, 'k wil z'effenaf!
As ze slopt, zegt maa dèn woë en ik kom afl
Bringt maa e sjalleke da noë ui tetsjes rikt
Of zëlfs 'n jarretiëre, ves van ui bien gepikt.

MEPHISTOTELES:

Ge goit zeen, in aa gruute miseire
Wil ik aa hëlpe, en 'k doon et geire.
Mo as w'ee onzen taaid stoën te verdoon
Kende 't vergeite, dèn es 't ne mi vandoon.

IN 'T KEMPISCH

DE FAWST:

Hey ferm poepke, pakt mennen eirm,
Dan bren'k a nor hoois en hauw ik a weirm.

OSGREET:

Gast, ik zèn gè poepeke en nie ferm.
En ik vaain de weg nor hoois ok wol alliejn.

DE FAWST:

Menne God, da's è schoojn kingt.
Da's iet da ge ni gemakkelèk vingt.
Mej zoë'n beleefde handeling
Mèr tegelijk wol een prongt ding
En die lippe zoe roojt en die kaken zoe wit
Da blèft aan mij plakken gelèk ne Pritt.
En hoe as ze dan nor beneje keek
Ik wier in m'n hert gelijk wa week.
En toch zit z'ok wol rap oep heur peird
Da is mij wol 't ontdekken weird.
(Mephistoteles komt op)

DE FAWST:

Leustert, gaai moet da kind veur maa reegele.

MEPHISTOTELES:

Wieda?

DE FAWST:

Z'is just veurbaai gegaan.

MEPHISTOTELES:

Na, zonder zever en zonder zwans,
Ge moet goe weten: met die griet,
Gaaget allemaal zo rap nog niet
Dus, vliegt daar nie oep af van: vlam, boenk, bats,
Zonder list kregde ni miejr as nen habbekrats

DE FAWST:

Geft maa iets van da engelenwicht
Of brengt me nor het bed woar da ze ligt
Geft me ne sjal van aan haar tet
Of ne jarretel of heur korset

MEPHISTOTELES:

't Is goe 't is goe, mè al oew zeer
Wil ik a helpen aan meer
Mer na gennen taait mèr te verdoen
As g'heur vandaag nog wilt binnendoen.

IN 'T LIMBURGS

FAAAAUST:

Alleh, schoen vrouh, wilde geih mich inhauken
Dan zal ich met ouch meegeen.

MAGRIT

Ich zen gien schoen vrouh en zen ich grooet genoeg
vur alleeeen ne huiiiiiis te gen zulle.

FAAAAUST:

Amaai, wa een schoen jonk,
Da hem ich nog noooit gezieen.
Zoe ierlek en fiier teglijk.
Zoe rooi lippe en blieke wange
Da zal ich noooit vergeite.
En as ze ne onner kiekte,
zo men hert springe.
Mer ooch al is ze kort van stof...
ich zo her drekt trug wille ziehen.
(Meffisteles komt op)

FAAAAUST:

Huurt, gei moet da vur mich arrangeren.....

MEFFISTELES:

Wie da ?

FAAAAUST:

Ze ging hei just door

MEFFISTELES:

Alleh, no efkes serieuze hé
Da get allemool ni zoe gemekkelek
gen me da schoen jonk
We zulle egt me iet goe moette afkome zulle.

FAAAAUST:

Da godsgeschenk wul ich vur mich.
wBrenge mich moe ze ligt,
pakt diejh sjaaaaal van hur tet,
diejh sjartel want da makt mich wieeek.

MEFFISTELES:

Ge zult ziehen,
as de gij pijn hit wul ich ouch hulpe.
Mer as ge ze wult hemme,
zult der tog motte ophon me zieveren zunne

RIJZENDE STER JOKE EMMERS VAN DE SLIMSTE MENS NAAR HET THEATER

GILLES MICHIELS
FOTO'S © ANNELEEN VAN KUYCK

“Ik wil meer zijn
dan die grappige
van televisie”

Actrice Joke Emmers moet sinds haar deelname aan De Slimste Mens de selfienemende Vlaming en de panelshows van zich afslaan.

Binnenkort is de goedlachse Limburgse opnieuw in het theater te zien. “Zet dat er maar in: Joke is klaar voor een hoofdrol!”

Aan het Vlaamse acteerfirmament stijgt de ster van Joke Emmers elk jaar een beetje meer. Op televisie brak de Neerpeltse volledig door met bijrollen in 'Callboys', 'Den elfde van den elfde' en 'Beau Séjour'. Al zullen de meesten haar kennen van haar ontwapenende passage in De Slimste Mens. Toch keert Emmers maar al te graag naar het theater terug. In 'Lost Boys' van Het Gevolg en B12 verbeeldde ze vorig jaar met minder fortuinlijke jongeren een betere toekomst op basis van het Peter Pan-verhaal. Met Toneelgroep Maastricht werkt ze momenteel aan 'La Superba', een bewerking van Ilja Leonard Pfeijffers succesroman. Maar het begon allemaal zeven jaar geleden met 'Kleine Teun', haar afstudeerproject aan het Antwerpse conservatorium. Een voorstelling in het Zevergems dialect, 'Bevergem' avant la lettre, zeg maar.

“Zevergem ligt rond Gent, maar ik denk dat mijn dialect in die voorstelling meer op West-Vlaams leek”, lacht Emmers. “Onze regisseur Steven Van Watermeulen vond dat we, als we zo'n boerenfamilie wilden neerzetten, die keuze moesten doordrijven. Een boerenfamilie praat niet netjes, zelfs geen tussentaal. In Limburg ook, zo plààt als 't maar kààn. Dialect is soms gewoon geloofwaardiger. Maar ik neem het er graag bij. In het dialect wordt mijn stem lager, dat doet me helemaal in een rol kruipen.”

Voor 'Beau Séjour' leerde je zelfs je medeacteurs het Limburgse dialect aan. Hoe ging dat in zijn werk?

“Mijn moeder en ik hebben het volledige scenario ingesproken in de studio. Dat was een goede bonding tussen ons. (lacht) De andere acteurs kregen dan onze opname op een bandje zodat ze die konden beluisteren in de auto en beginnen te studeren. Het dialect aanleren is werk voor op voorhand. Als je op de set nog op de taal hamert, onderbreek je het spel en haal je het leven uit de dialogen. Correcties kon ik wel nog geven. Dat was nodig, want Reinhilde Declair, een Antwerpse, was echt een ramp. (lacht) Zij moest, zoals mijn mama, echt een platte Limburgse worden, maar dat is jammer genoeg niet gelukt.”

Er viel weleens kritiek te horen op het dialect in de serie. Vond je dat terecht?

“De acteurs hebben echt hun best gedaan om het Neerpelts machtig te worden. Het is hun moedertaal niet. Nu, ik kan me wel voorstellen dat Limburgers denken: neem gewoon Limburgse acteurs en het is opgelost. Zo probeerde Sien Eggers in 'Spitsbroers' Genks te praten, dat was een karikatuur. Maar mensen hebben nogal snel commentaar. De acteurs van 'Beau Séjour' hebben het integer aangepakt, zeker Inge Paulussen en Lynn Van Royen.”

“In 'La Superba' moet een blanke acteur een Marokkaan spelen. Misschien is onze cast nog te blank.”

Aangeklampt in Kruidvat

Werd er tijdens je acteeropleiding op dialect ingezet?

“Nee, eigenlijk niet. In Antwerpen werd erop gehamerd dat we Standaardnederlands spraken. Ook in mijn acteeropleiding tijdens de middelbare school moesten we onze Limburgse klanken verdoezelen. Daar ben ik wel blij om: als je de juiste stemtechniek gebruikt, die gepaard gaat met nette taal en een rollende r, kun je gemakkelijker zonder microfoons een grote zaal vullen.”
“Op het conservatorium gingen ze ervan uit dat je, als je Standaardnederlands spreekt, heel verscheidene rollen aankunt. Als je je eigen dialect én de standaardtaal onder de knie hebt, is je spectrum breder. Die algemene basis kan ik dus gebruiken als ik plots

Zevergams moet spreken of een soort Antwerpse tussentaal, zoals 'Den elfde van den elfde'. In het Gentse conservatorium zetten ze veel minder in op standaardtaal, heb ik de indruk.”

Je koos na de middelbare school resoluut voor het conservatorium. Ooit gevreesd dat die keuze verkeerd zou uitpakken?

“Ja, ik was heel bang. En mijn ouders ook. Maar ik dacht: als ik het niet probeer, zal het nooit lukken. En er is nog steeds geen garantie dat ik tot mijn tachtigste zal spelen. Laatst was ik met mijn vrienden van het middelbaar op weekend. Zij doen nu allemaal kantoorjobs. In hun bijzijn begon ik me af te vragen wat ik zou moeten doen als ik niet acteerde. Het is raar om daar over na te denken want voor mij is deze keuze altijd evident geweest. De bal is na Theater Aan Zee aan het rollen gegaan en daar ben ik echt dolgelukkig om. (lacht)”

Sinds De Slimste Mens vorig jaar is die bal in stroomversnelling verder gerold. Moet je vaak aanvragen weigeren tegenwoordig?

“Ik werd na De Slimste Mens vooral gevraagd voor panelshows. Maar het ding is: eigenlijk wil ik gewoon als actrice aan het werk blijven. Ik wil niet Joke Emmers zijn. Of ja, toch wel, maar ik wil dat de mensen weten dat ik een actrice ben, en niet 'die grappige van tv'. Het zou jammer zijn als mensen denken dat ze met mijn rollen moeten lachen omdat ze dat altijd doen als ik op tv kom.”

“Wat na De Slimste Mens gebeurde, vond ik erg heftig. Ik kan er maar niet aan wennen dat mensen me aanklappen voor foto's als ik over straat loop. Dit weekend in het Kruidvat in Neerpelt waren er weer drie. (lacht) Hier in Maastricht is er gelukkig geen kat die mij kent.”

Komen er ook stilaan hoofdrollen aan voor televisie?

“Dat zou leuk zijn, hé? Zet dat er gerust in: Joke is klaar voor een hoofdrol! Nu, ik begrijp wel dat ik een specifiek type acteur ben. Doordat ik mollig ben, kan ik niet voor elke rol gebruikt worden. De hoofdrol van 'Beau Séjour' zou bij mij niet gepast hebben. En ik eet te graag om veel af te vallen. (lacht) Ik denk ook dat dat een van mijn sterktes is, hoe belachelijk dat ook kan klinken. Ik hoef gelukkig niet altijd de domme, naïeve dikzak te spelen.”

De bulderende Nederlander

Ook in haar volgende theaterproductie 'La Superba', waarvoor ze momenteel druk repeteert, krijgt Joke Emmers diverse rollen voorgeschoteld. In totaal neemt ze drie personages voor haar rekening. Zoals een oud dametje, in het Algemeen Nederlands. Of een hoertje, in plat dialect. “Ik vind het mooi dat je personages alleen al door de taal anders kunt laten klinken.”

De Maastrichtse groep heeft de gewoonte met een Belgisch-Nederlandse cast aan te treden. Een logische keuze als je in beide landen wilt spelen, vindt Emmers, en ook beter voor de publieksaantallen. Met hoofdrollen voor Wim Opbrouck en Angela Schijf zal dat publiek alvast op zijn wenken bediend worden. Tijdens het repetitieproces vertoeven alle acteurs twee maanden samen in een huis dat de toneelgroep huurt. En daar horen ludieke activiteiten bij, zoals een avondje carnaval. Emmers deed er een verrassende vaststelling. “In tegenstelling tot in Vlaanderen praten kinderen hier nog plat dialect. Als koters van vier hier doen hun mond opendoen, hoor je: ‘Moa, ik muet eijten.’ Dat is superlelijk!”

Is er ook een groot verschil tussen spelen in Nederland en België?

“Vooral de reacties van het publiek verschillen gigantisch. Een Nederlands publiek wil laten merken dat het er zit. Soms te veel, en dan lachen ze al als je nog maar een smoel trekt. (lacht) Een Belgisch publiek kan een stuk keihard appreciëren zonder dat je hen hoort. Een Belgisch publiek zal minder snel bulderen.”

“Een tweede verschil is dat je in Nederland twee keer zoveel betaalt voor een theaterticket. Voor 'La Superba' zul je al snel vijftientig of dertig euro neertellen. In de jaren 90 hebben ze overal mastodonten van theaterzalen neergezet. Nu moeten ze die vol krijgen, maar dat lukt niet altijd.”

“Ik begrijp wel dat ik een specifiek type acteur ben. Doordat ik mollig ben, kan ik niet elke rol spelen.”

Je recentste theaterprojecten, 'Lost Boys' en 'La Superba', hebben als thema migratie. Toeval of niet?

“Omdat het thema vandaag zo leeft, vliegt het ook langs mijn oren, denk ik. Maar ik vind het goed dat er zoveel bewegingen opkomen. Hoe meer vrouwen en kleur, hoe interessanter het wordt. Nu moeten die bewegingen maar even de debatten domineren opdat ze daarna volledig geaccepteerd zijn.”

“Velen vinden het nog steeds moeilijk om bijvoorbeeld een voorstelling met een volledig zwarte cast te bekritisseren. Hopelijk is dat binnen een paar jaar niet meer nodig. Op toneelscholen zie je steeds meer gemengde klassen. 'Othello' wordt door Het Nationaal Theater gespeeld met een zwarte hoofdrolspeler. Dat is heel goed, want ik denk niet dat je een kleur kunt spelen. In 'La Superba' moet blanke acteur een Marokkaan spelen. Misschien is onze cast dus nog te blank. Kendrick Etmon is de enige niet-blanke acteur, hij mag niet de excuuspersoon worden.”

“Kendrick legde tijdens de repetities ook de migratiekwestie op tafel: hij vond dat we dat thematiek niet

mochten ontkennen of naar de achtergrond schuiven. Dat doen we gelukkig niet en het is goed dat daarvoor gestreden wordt. Maar Jibbe Willems, de schrijver, wilde van bij het begin wel de nadruk leggen op de ontwikkeling van Leonard, het hoofdpersonage. Migratie is een kleiner thema geworden dan in de roman.”

Dolk in het hart

Hoe was de samenwerking met de kansarme jongeren van 'Lost Boys'?

“Geweldig. Die meeste van die jongens wilden eigenlijk voetballer worden, en theater is erg duur, maar via Het Gevolg komen ze met het podium in contact. Ik vond het erg aangrijpend om hun verhalen te horen. Ze zeiden tegen ons: we weten dat we hier alleen kans zullen krijgen als we er héél hard voor knokken. Er was er eentje die kon opklimmen in zijn studies in plaats van te blijven zitten. Door de taalbarrière kwamen de anderen haast allemaal in het beroeps-onderwijs terecht. Zelfs als ze de taal perfect beheersen blijft het moeilijk om op te klimmen, omdat ze er anders uitzien. Hopelijk verandert dat binnenkort. Maar we leven in een trage maatschappij.”

“Ik kan er niet aan wennen dat mensen me aanklampen voor foto's als ik over straat loop.”

Een recensent als ik ziet van 'Lost Boys' alleen de première. Verandert zo'n theaterproductie veel tijdens de speelreeks?

“Heel veel. Vaak worden naar de helft van de tournee de touwtjes strak getrokken en tegen het einde denk je weer: wauw, dat is veel geëvolueerd. De eerste voorstellingen van 'Lost Boys' zaten nog niet strak genoeg. Je speelt nooit met een publiek wanneer je repeteert en eens het publiek erbij komt, schrik je van de reacties. Daaraan ga je je aanpassen, omdat je plots weet waar gelachen wordt. Die reacties bepalen dus veel.”

Krijg je na een première in de foyer weleens negatieve kritiek van een publiek?

“Dat moeten mensen ook echt niet doen. (lacht) Je hebt net gespeeld, je hebt je open gesteld. Als iemand dan meteen zegt dat hij het niet goed vond... Dan heb ik liever dat ze me de volgende dag bellen of een mailtje sturen. Een vriendin van actrice Evelien Bosmans kwam naar 'Lost Boys' kijken en zei achteraf: 'Die jongens zullen er wel veel aan gehad hebben.' Die vond er dus niets aan. Evelien was in shock. Ze had acht weken haar energie in die voorstelling gestoken en dan keilt een vrienden dat in twee zinnen van tafel? Voor een actrice is dat een dolk in het hart.”

'La Superba' van Toneelgroep Maastricht speelt van 4 maart tot 9 juni. Op 26 maart vindt de eerste voorstelling in België plaats.

HET PLEIDOOI

GILLES TORFS

ACHIEL DE BAERE, HET GA JE GOED.

Catharsis, dit woord deed me vroeger denken aan een slecht smakende vis. Een lenteavond in kunstencentrum Nona te Mechelen bracht daar verandering in. Ik woonde de hernomen voorstelling 'Achter 't Eten' van Het Kip bij. Grotesk en zingend omklemde ze mijn hart en liet het niet meer los. Ik wandelde naar buiten, na enkele dagen liep ik weer in rechte pas.

Deze herneming met Ineke Nijssen en Marijke Pinoy was adembenemend. De geest van auteur en regisseur Eric De Volder was voelbaar in de zaal. Met grote empathie liet hij hun tragedie ontvouwen. Als je door zijn teksten grasduint, voel je dit thema telkens onder zijn woorden terugkomen. Hij wist perfect om het grote lijden van de kleine mens in poëzie om te zetten.

In Het Pleidooi bezingt een redacteur van OPENDOEK-magazine een theatertekst die volgens hem of haar dringend vanonder het stof gehaald mag worden. Gilles Torfs bepleit 'Achiël De Baere' van Eric De Volder (1946-2010)

ACHIEL, EEN MAN ALS EEN ANDER

Zo'n kleine man was ook Achiël De Baere. Een ander meesterwerk uit de pen van Eric De Volder. Ongeneeslijk ziek, snakkend naar liefde en hopende dat zijn eeuwige liefde Rachel nog eens aan zijn fluit kwam trekken. Dan kon hij weer verder tot zijn verlangen naar Rachel weer bovendreef. Achiël De Baere ken ik enkel uit het script. Eric De Volder leerde hem kennen uit zijn dagboeken. Daarin schreef Achiël elke dag kort zijn gemoed met als rode draad Rachel. Was ze langs gekomen, dan was het een goede dag. Anders niet. Achiël heette in het echte leven Achilles D, geboren in 1912 in Oostakker. Toen Eric De Volder in 1988 aan zijn creatie begon, was hij reeds overleden. Rachel leefde toen echter nog. Hij is haar gaan bezoeken om over de dagboeken te praten. Na het gesprek gaf zij haar zegen om een theaterstuk van de dagboeken te maken.

Je merkt al dat mijn pleidooi twee kanten uit gaat. Enerzijds voor de herneming van Achiël De Baere, zodat hij onsterfelijk mag worden op de theatervloer. Het stuk barst van de poëzie. De tekst zingt in ritmiek. De personages botsen en klotsen tegen elkaar. Allen eenzaam, allen op zoek naar liefde en betekenis. Groots in hun eenvoud. Met de proloog, een aaneenschakeling van dagboekfragmenten, kan een regisseur vele kanten uit. Alles wordt reeds gezegd, dus hoe ga je de spanning behouden? Wat als je het stuk een moderne update geeft? Is Achiël nog een gepassioneerd duivenmelker? Of gaat zijn leven mee met de ups en downs van de bitcoin koers? Of kweekt hij exotische vogels? Eric De Volders dialogen vloeien in elkaar over, hoewel de locatie verandert. Hoe ga je dit aanpakken? In dit scenario zie je Gents dialect opduiken, aan het theatergezelschap dus de uitdaging om er een lokale vertolking van te maken. Kortom, dit stuk biedt vele creatieve uitdagingen waar schoonheid kan uit voortvloeien.

DE MAGIE VAN DE VOLDER

Anderzijds is dit ook een pleidooi voor het gehele oeuvre van Eric De Volder. In het theatraal laboratorium op zijn zolder creëerde hij samen met zijn spelers magie. Zijn doorgedreven improvisatiemethode en karakterontwikkeling zorgde voor universele thema's en archetypes op de scene. Eric De Volder is plots en te vroeg overleden, wat rest ons theatergekken dan om zijn geest terug tot leven te wekken?

Zelf heb ik me er nog nooit aan gewaagd. Rondom mij zie ik zijn werk met mondjesmaat verschijnen. Theater Krakeel waagde zich al aan Nachtelijk Symposium en trok ermee naar het Landjuweelfestival. Eric De Volder heeft wellicht met pretoogjes toegekeken. Ergens van hoog en ver daarboven, groetend naar die kleine spelers op het grote podium. En Achiël, die noteerde in zijn dagboek: "Dinsdag 9 januari. Niet bij Rachel geweest. Op deze dag een nieuwjaarskaart gekregen."

Tussentaal in de theaterles: toestaan of tegengaan?

‘EEN GOED ACTEUR MOET OOK IN DE STANDAARDTAAL SPONTAAN KLINKEN’

EMMANUEL VAN DER BEEK
CARTOON © MARTIJN STOOP

Op televisie en op de schoolbanken is het Standaardnederlands allang niet meer de norm. Ook in het theater verschuiven de idealen richting tussentaal. Moet in het deeltijds kunstonderwijs de standaard op de schop?

“Ze ziet je niet zitten.” De ochtendzon tekent rode vlakken af op het podium van de academie van Leuven (SLAC), waar een les plaatsvindt van Geert De Smet. Met een sappige Leuvense tongval memoriseert An-Sofie een zin. An-Sofie, Marie en Kjell, leerlingen in het eerste jaar van de middelbare graad, moeten met die zin tien emoties uitdrukken.

De les begint wat onwennig. Gegiechel, ongemakkelijke stiltes. Toch vinden ze aan het einde van het uur een intense spanning. Vanop het podium kijken ze weemoedig (tiende emotie) naar het denkbeeldige publiek. Nu, bijna in tranen, stil: “Ze ziet je niet zitten”. Hielden de afgeborstelde zinetjes hen in het begin tegen spontaan te spreken?

De les in de namiddag is van een ander kaliber. Liezel, Anne-Sophie en Joke, leerlingen in het laatste jaar van de hogere graad, staan zelfzeker op het podium. Zij spelen een tekst die geschreven is in een soort veredeld dialect. “Anna, waar zijt ge?” Hun Brabantse tussentaaltje klinkt vlot en geloofwaardig.

“Standaardnederlands leidt al snel tot een geaffecteerd spreken dat we liefst vermijden”, zegt Geert De Smet. “Er is een soort consensus onder leerkrachten om

de leerlingen niet de hele tijd op hun uitspraak te wijzen.”

Niet dat hij nooit voor Standaardnederlands kiest, maar die keuze hangt vooral van het stuk af. “Het is een heel goede oefening om Shakespeare op rijm te zeggen, of de Oude Grieken te spelen in hun verheven taal, want dat is veel moeilijker dan dialogen in tussentaal.”

Ook Els Dierick, lerares in het deeltijds kunstonderwijs (dko) en vroeger

dialectonderzoeker, ziet haar leerlingen vaak onbewust terugvallen op een taaltje dat het midden houdt tussen dialect en standaardtaal. “Ik stimuleer de ene variant niet meer dan de andere. Het enige wat ik probeer te doen is hen er bewust van te laten worden welke keuzes ze maken.”

De keuze tussen de verschillende taalvarianten komt maar zelden expliciet aan bod, vertelt Dierick. In de klas, maar ook op symposia, sluipt het onderwerp vaak maar zijdelings de gesprekken binnen. Ook de

nogal beperkte en oude leerplannen voor woord in het dko zeggen daarover niets. Of daar verandering in komt bij de geplande hervormingen, lijkt voorlopig niemand te weten.

Zondagse taal

Tijd voor wat precisering: tussen welke varianten moeten leerlingen nu eigenlijk kiezen? Meestal maakt men een driedeling: je spreekt standaardtaal, dialect of iets ertussenin. In de praktijk blijven er al snel maar twee varianten over, want nog maar weinig jonge acteurs beheersen een dialect.

Daar heeft ook het dko een rol in gespeeld, dat zoals alle onderwijstakken het Standaardnederlands als streefdoel had. “In de jaren 50 en 60 was de hypercorrecte standaardtaal inderdaad de norm”, zegt taalkundige Dorien Van De Mieroop (KU Leuven). “Het was helemaal niet onze eigen taal. Als er al gewone Vlamingen geïnterviewd werden, kwamen ze netjes en braaf op televisie. Dan haal je niet alleen je zondagse pak uit, maar ook je zondagse taal.”

DORIEN VAN DE MIEROOP, TAALKUNDIGE

“Tussentaal is een soort zelfredzaamheid, maar Vlamingen voelen er zich wel in thuis”

De standaardtaal, dat ongemakkelijke zondagse pak, bleek als enige norm niet realistisch. Alle taalzuiveringsprogramma's ten spijt deed een nieuwe variant zijn intrede: de tussentaal. “Een soort zelfredzaamheid”, volgens Van De Mieroop, “maar Vlamingen voelen zich er wel in thuis.”

Televisie werd informeler, en daarmee ook de taal. Hoe informeler de formats, hoe meer tussentaal er op televisie kwam. Ook de standaardtaal zelf is een breder begrip geworden. Tegenwoordig vindt niemand het nog erg dat je hoort vanwaar je afkomstig bent. En constructies

die vroeger verguisd werden, vinden nu vlotjes ingang. Van De Mieroop: “Er is een verbreding over wat men als een goede standaardtaal beschouwt. Maar er is nog steeds een duidelijke grens. De gij-vorm, bijvoorbeeld, is duidelijk tussentaal.”

Authenticiteit

Die tussentaal heeft vooral in fictieprogramma's razendsnel voet aan de grond gekregen. Het is een instrument geworden om geloofwaardig te klinken en tegelijk verstaanbaar te zijn in het hele taalgebied. Beeld je eens in: standaardtaal aan de toeg in *Thuis*? We zouden ons krom lachen.

“Maar het theater is een formelere context dan thuis voor de televisie”, geeft Van De Mieroop toe. “Bij theater weet je dat wat je ziet artificieel is. Bij televisie werkt dat helemaal anders.”

Toch moet ook op het podium de standaardtaal meer en meer het onderspit delven voor een soort tussentaal. Johan Luyckx, leerkracht aan de middelbare school van het Lemmensinstituut, ziet zijn leerlingen vaak teruggrijpen naar een tussentaal om een bepaald personage vorm te geven. “De standaardtaal vermijden is voor hen vaak een gemakkelijksoplossing. Maar ik vind dat een goede acteur of actrice ook in de standaardtaal spontaan moet kunnen klinken.”

Ook in een professionele opleiding tot acteur is volgens velen de standaardtaal een broodnodig instrument, want wie naast zijn regiolect ook de standaardtaal beheerst, heeft op het podium meer tools in handen. Luyckx vergelijkt het met muziek: “Je kan pas goed piano spelen als je Bach gevreten hebt.”

Myriam Stinkens geeft les aan alle graden van het dko. De allerkleinsten krijgen van haar algemene verbale vorming (AVV), stevast in de standaardtaal. “Op die leeftijd zijn kinderen echt sponzen. Aan het einde van het vak AVV kunnen de meeste leerlingen de standaardtaal overal toepassen, zonder erover na te denken.”

Eén à twee uur AVV per week, is dat inderdaad genoeg om kinderen de

standaardtaal bij te brengen? Luyckx twijfelt. “Vroeger heb ik ook een pleidooi gehouden om kinderen in de eerste plaats een goede uitspraak aan te leren. Maar met twee uur per week, bovendien in groep, is dat niet haalbaar. En belangrijker: de voorbeelden zijn weg. Zelfs op Ketnet spreken ze geen standaardtaal meer.”

Onderdompeling of niet, Myriam Stinkens ziet bij haar leerlingen een sterke wil om de standaardtaal te leren. Leerlingen van pakweg 13 jaar hebben vaak wel even genoeg van al dat mooie spreken, maar in de hogere graad keren ze vaak uit zichzelf terug naar de standaardtaal. “Dat doen ze ook om zich te onderscheiden, bijvoorbeeld voor de klas bij een spreekbeurt. Ze willen tonen dat zij wél mooi kunnen spreken.”

GEERT DE SMET, TONEELLEERKRACHT

“Er is een consensus onder leerkrachten om leerlingen niet constant op hun uitspraak te wijzen”

Opvallend is ook het verschil per regio. De leerlingen in Stinkens' Limburgse klas zijn nog bang om door hun zangerige klanken als dom bestempeld te worden. “De goesting om daarvan af te raken is daar veel groter dan in Leuven, waar leerlingen het belachelijk vinden als ik zeg dat er achter *wa, da of nie* een *t* staat.”

De standaardtaal volledig op de schop? Daar lijkt maar weinig animo voor. Zolang het begrip voldoende ruim wordt genomen, kan ook het deeltijds kunstonderwijs een plaats zijn voor een verzorgde taal. En wie na zijn dko-opleiding professioneel acteur wil worden, heeft goede instrumenten in handen.

Terug naar de klas. Toneelleerkracht Geert De Smet is er gerust in. “De leerlingen hebben hier een uitgebreide algemene verbale vorming achter de rug. Meestal zien we spelplezier en een goede uitspraak in de hogere graad vanzelf samenvallen.”

VERRIJZENIS VAN EEN DOODVERKLAARD GENRE

DE REVUE. PLUIMEN? PLEZIER!

NIELS NIJS

Het ene theatergezelschap speelt liever komedies waarbij acteurs voluit improviseren terwijl het andere het eerder bij de grote tragedies houdt. Het lijkt alsof er een repertoire aan populaire spelvormen bestaat waar elk gezelschap naar hartenlust in grabbelt. Maar wat met groots opgezette spektakels, georkestreerde muziek, sketches en dans? Kortom, wat met de revue? Die blijft vaak bestoft en antiek onderaan de grabelton liggen, zo lijkt het wel. Maar niets is minder waar, want wat blijkt? Dat af en toe nog enkele handen naar het lotje van de revue grijpen. En wanneer ze dat doen, volgt er zeker en vast vuurwerk!

Het moet gezegd worden; wanneer men peilt naar de betekenis van een revue komen de pluimen meteen uit de lucht gedwarreld. Grote trappen met vuurwerk en halfnaakte vrouwen worden op de scène gerold en een dikke man in zwart pak vertelt je in een zwaar dialect dat de show zal beginnen. Wie weet valt hij zelfs een beetje over zijn woorden. De adjectieven oubollig, gedateerd en weinig verrassend komen bij de revue spontaan op de voorgrond. Sommigen spreken zelfs over een uitstervend ras. De revue als de dinosaurus van de theatervormen. Maar is de revue wel degelijk zo voorspelbaar en zeldzaam als de meeste mensen denken? Wanneer we door hedendaagse programmaboekjes struinen, kunnen we het tegendeel stellen.

De revue is lang niet zo ouderwets als we zouden vermoeden. Veel gezelschappen, zowel in het professionele als het amateuircircuit, gaan nog steeds de uitdaging aan om er een op poten te zetten. En vaak zien we dezelfde reden naar de voorgrond treden, namelijk het plezier dat de gezelschappen het publiek gunnen. Bij 'Voor God en den Evenmensch', het Hamse gezelschap, was dat naast hun 125-jarige jubileum, ook één van de redenen om hun REVUE 125 op de scene te zetten. En dat deden ze zoals ze het gewoon waren; in het echt Hams.

We spraken met regisseur Annelies De Wolf, die de revue van het prille begin heeft zien groeien tot de populaire en grootse productie die ze is geworden. Tijd voor enkele cijfers, dus. REVUE 125 telde 20 volwassenen, 5 kinderen, 3 muzikanten, 2 schminksters, 1 naaister, 5 mensen in de technische ploeg en het gehele bestuur dat instond

voor logistiek en PR. Deze gigantische ploeg speelde een totaal van tien voorstellingen. En deze waren allemaal uitverkocht. Zeg nu nog eens dat de revue uitsterft. De vereniging benaderde De Wolf met de vraag om een feestelijke revue te regisseren. In combinatie met deze vraag kreeg ze 135 pagina's geselecteerd tekstmateriaal uit de archieven van de vereniging in de handen gestopt waarop ze zich kon uitleven. Het resultaat moest een echte revue worden waarin zowel oude als nieuwe leden van de vereniging zich zouden herkennen. De ideale jubileumvoorstelling, zeg maar.

Maar waarom gebeurt dit net met een revue en niet, pakweg, in een voorstelling waar jong en oud rechtstreeks met elkaar op de scène staan? De Wolf weet ons het antwoord te geven: "Met een revue kun je alle kanten uit. Van dolkomisch tot slapstick en van tragikomedie over tragedie naar pure pathetiek, die zo nodig weer heel komisch kan uitvallen. Zo krijgt het heterogene publiek altijd wel iets wat het leuk en interessant vindt". Wel kozen De Wolf en co. nog steeds voor een revue in de traditionele vorm van het woord: tekstfragmenten afgewisseld met muzikale intermezzo's, en dat allemaal in het Hams. Niet alleen is dat traditie voor de vereniging, maar het zorgt ook voor plezier bij het publiek. Want laat ons eerlijk zijn, niets is fijner dan luisteren naar een sappig dialect. En wanneer je een revue, waar plezier voor het publiek voorop staat, mengt met het luisteren naar vette klanken, is de kans op een komische voltrefter groot. Zo vertelt ook De Wolf: "Voor de rest blijft de revue een goed concept om een publiek tevreden naar huis te sturen. Of achteraf een pintje te blijven drinken."

Ook in het professionele circuit staat het plezier voorop, al is het terrein er wel diverser. Naast de traditionele revue gaat het genre actief op zoek naar verbreding en experiment. Maar in die zoektocht probeert het wel te vertrekken vanuit het bekende raamwerk van de revue. *Revue Ravage* van Tom Lanoye uit 2015 is zo'n voorbeeld van hoe professionals zich uitsloven om de publieke opinie over de revue te veranderen. Binnen de genregrenzen her-schikt deze voorstelling de essentiële kenmerken van de revue, zodat het kan uitdagen en tegelijk trouw blijft aan de revue. Zo maakt de spetterende afwisseling van muziek en sketches plaats voor een meer eenduidige verhaallijn, over een politicus die na een overdreven langgerekte carrière eindelijk afscheid moet nemen. Een politieke satire dus, doorspekt met muziek. *Revue Ravage* slaat in het revuelandschap een eigentijdse weg in waarbij het lichte vertier niet meer de alleenheerschappij wordt toebedeeld. Mét boodschap en een ontwapenende eenvoud in het decor in tegenstelling tot grote trappen en spetterend vuurwerk. Zonder duizenden acteurs om het publiek te entertainen. En ook: zonder het dialect, dat naar de achtergrond verbannen wordt. Hetzelfde is het geval bij de meest bekende revue van Vlaanderen; de *Winterrevue* van Stany Crets. Het dialect verdwijnt er stilaan, maar aan de hoofdzaak wordt niet geraakt. De nobele visie die een revue nastreeft, het vermaak van het publiek, blijft behouden.

Conclusie: de revue opzij schuiven als een plat gesproken persiflage op de werkelijkheid zou diezelfde werkelijkheid oneer aandoen. Vele professionele acteurs maken er nog steeds hun missie van om de revue de plaats te geven die het verdient, tussen de grote komedies en de tragedies. Ook het amateurtheater blijft hierin niet achter. Of het nu gaat om de voortzetting van eeuwenoude tradities of de verkenning van een genre dat velen als oubollig bestempelen maar waarop ook moderne theatertechnieken toegepast worden; de revue is zeker niet aan het verdwijnen. Het blijft een theatervorm die iedereen kan bekoren door zijn veelzijdigheid en nobele missie. Want laat ons eerlijk zijn, wie houdt er niet van gelukkig een zaal te verlaten? We mogen de pluimen en choreografen dus niet zomaar van scene vegen en waarschuwen best iedereen die het tegendeel tracht te bewijzen: de revue is **still alive and kicking!**

VOLKSTONEEL TUSSEN TRADITIE EN TOEKOMST

**‘DIALECT IS NIET ONS
UITGANGSPUNT, MAAR
EEN BIJKOMENDE
KLEUR’**

BERNARD SOENENS

Het volkstoneel sterft samen met haar publiek en de streekdialekten, wil de cultuurfilosoof al eens denken. Maar zie, kort na de eeuwwisseling startten zowel Het Brussels Volkstejoëter als het Vernieuwd Gents Volkstoneel. Bijna twintig jaar later hebben de gezelschappen een mooi palmares, een breed publiek, een passie voor kwalitatief toneel en een toekomstvisie. Geert Dehaes, medestichter van het Brussels Volkstejoëter en Algemeen Directeur van be.brusselseir en Bob De Moor, artistiek leider van Het Vernieuwd Gents Volkstoneel vertellen hun verhaal, in keurig Nederlands.

Dehaes: “De academie van het Brussels was opgericht om het Brussels dialect te promoten en organiseerde in 1995 een ‘gala van het Brussels’. Dat was een gigantisch succes en resulteerde in de vraag om een theatergroep op te richten, die voorstellingen in het Brussels zou spelen. In 2001 gingen we pas van start.”

De Moor: “Romain Deconinck schreef, regisseerde en speelde in Gent vijftig jaar lang volkstoneel. Ik kom uit die traditie. De sterkte van Romain Deconinck was zijn authenticiteit. De chemie tussen acteurs en publiek bracht een soort ongecontroleerde uitbundigheid. Toen Romain ermee stopte in 1990, dreigde het volkstoneel in Gent verloren te gaan. Tien jaar later zijn we gestart met het Vernieuwd Gents Volkstoneel. Ik hou van die laatste term.”

Hoe gaan jullie te werk?

Dehaes: “We gaan uit van een theatertekst die in een variant van het Brussels (Centrum Brussels) omgezet is. Dat is de basis. We zijn flexibel naar andere Brusselse dialectvarianten. Er zijn acteurs bij met Brusselse roots, maar die het dialect niet meer dagelijks spreken. Een coach stuurt dat bij. Bijvoorbeeld: ‘beïnvloede’ wordt ‘influenceire’.”

De Moor: “Dialect is niet het uitgangspunt van ons theater. Het is een bijkomende kleur. Soms stellen mensen voor om West-Vlaamse acteurs aan te trekken en een mix van dialecten te spelen. Daar ga ik niet in mee, omdat je het dan te klein maakt. Jo Van Damme schrijft zijn teksten in het AN, niet in het dialect. We zoeken niet naar specifieke dialectwoorden. Een taal leeft. Ik spreek een ander Gents dan collega-acteurs. Jongeren spreken al helemaal anders. Vroeger was er een tweespalt tussen AN en dialect, nu lopen ze door elkaar met allerlei tussentaal.”

Hoe run je het theater?

Dehaes: “Het Brussels Volkstejoëter is sinds 2013 onderdeel van be.brusselseir, een bredere organisatie die het Brussels onder de aandacht wil brengen. Er zijn drie luiken: een academisch, een artistiek en een evenementieel luik. Al die activiteiten leiden mensen ook naar het theater. Dat bevordert vermoedelijk onze leefbaarheid. Maar we zorgen ook voor eigen inkomsten door een veelvoud aan Brusselse dialectactiviteiten te organiseren. En we spelen 40 of 80 voorstellingen per jaar, afhankelijk van of we één of twee producties spelen. Dat betekent tussen de 15.000 en 25.000 toeschouwers. We willen verder uitbreken maar stoten vaak op praktische bezwaren. Per voorstelling zijn er 20 tot 25 mensen die meewerken: acteurs, decorploeg, toneelploeg, technisch team, onthaalploeg, catering, merchandising, grime. Ze zijn vrijwilligers die overdag werken. Dat vraagt een groot engagement.”

De Moor: “Als initiatiefnemer vorm ik een duo samen met Jo Van Damme als tekstschrijver. Om budgettaire redenen werken we doorgaans met een kleine cast. We ontvangen subsidies van de stad Gent en van de provincie, al valt die laatste binnenkort weg. Ooit diende ik een aanvraag in bij de Vlaamse overheid met tweemaal een positieve evaluatie. Het verslag concludeerde: ‘We vinden niet dat dit theater gesubsidieerd moet worden’. Dat is het dan. Het voordeel is dat je vrijheid behoudt, zodat je je alleen nog tegenover het publiek moet verantwoorden. Het nadeel is dat je andere middelen moet zoeken. Mijn vergoedingen voor onder meer ‘Thuis’ gaan integraal naar het Vernieuwd Gents Volkstoneel. Hoe gek moet je zijn?”

Zijn jullie voorstellingen gebaseerd op Gentse of Brusselse toestanden?

Dehaes: “We spelen niet direct in op actuele toestanden. We plannen twee jaar op voorhand: eerst stelt de artistieke werkgroep theaterstukken voor; dan onderzoeken we wat voor ons haalbaar is, we vragen toelating om te vertalen en dan ligt het stuk klaar. We krijgen wel eens commentaar van auteurs of agenten die opwerpen dat er al een vertaling in het Nederlands is en een extra vertaling in het dialect overbodig is. Onze grootste referentie is natuurlijk het groot aantal voorstellingen. Daar heeft een auteur al eens oren naar.”

De Moor: “Het hoeft niet noodzakelijk over een lokale situatie te gaan, zoals het verkeerscirculatieplan in Gent. Dat maakt het zo klein en de tijden zijn veranderd. Via moderne media weten we zo goed als alles wat er in de wereld gebeurt. Je moet die zaken in het theater niet herhalen.”

Hoe zijn jullie geëvolueerd?

Dehaes: “Aanvankelijk lag de klemtoon op de promotie van het Brussels met als vehikel het theater. Nu ligt ze op theater met als voertaal het Brussels. Ons succes wijten we niet zozeer aan het Brussels dialect, maar aan onze aansluiting bij het theater van vandaag. We zijn ook geëvolueerd met ons publiek en proberen nieuwe theatervormen uit.”

De Moor: “We combineren de oude traditie met onze zoektocht naar een hedendaagse invulling. De uitdaging is om het publiek te raken door humor en tragiek en theater dat dicht bij de mensen staat. Ik wil niet vernieuwend werken, zo iets komt toch vanzelf. Romain Deconinck is ook geëvolueerd van revues naar

geëngageerd theater. Je kunt bijvoorbeeld theater toegankelijk en herkenbaar maken door van King Lear een ondernemer te maken die zijn zaak failliet ziet gaan.”

Dehaes: “Evolutie heeft ook te maken met je stukkeuze. We speelden aanvankelijk de Brusselse klassiekers, daarna Frans en Engels boulevardtheater. Onze strategie is gericht op drie elementen: doen wat we graag doen, onze visie behouden en zoveel mogelijk mensen aantrekken. We kiezen wel telkens voor komedie.”

Hoe kijken jullie naar die evolutie?

Dehaes: “Aanvankelijk hadden we een ouder publiek. Nu trekken we een meer divers publiek met ook jongere mensen. Misschien zijn we geëvolueerd naar kortweg Brussels Tejoëter. Wie weet brachten we ook een revolutie teweeg. Dialect is weer hip, populair theater opnieuw toegankelijk. We hebben een trouw publiek dat allicht meer van het populaire genre houdt, maar ook het publiek van pakweg KVS weet ons ook te bereiken. Die mensen zijn vaak verrast en komen terug. Dit geldt ook voor mensen uit het vak die ons ontdekken. Dat zegt toch iets.”

De Moor: “Samen met mij veroudert ook ons publiek. Samenwerken en een jonger publiek aanspreken zijn de sleutels voor de toekomst. Jongeren hebben minder voeling met ons profiel en promotiekanalen. Daaraan werken we. In onze volgende productie speelt Jan Matthys de hoofdrol. Hij is bij een jongere generatie bekend door zijn tv-optredens als Homo Turisticus. Naast ons vaste publiek willen we zo ook dertigers bereiken. Op organisatorisch vlak is het voor mij binnen afzienbare tijd zoeken naar een opvolger. Hij zal het ongetwijfeld op een andere manier doen. Terug bij de overheid aankloppen? De tijden veranderen.”

Foto p. 16: Bob De Moor © Luk Monsaert / Foto p. 17: Petits Crimes Conjugaux - N Klaain Mizeire - Brussels Volkstejoëter © Jean-Michel Clajot (be.brusselseir vzw)

AMATEURTHEATER ALS HEFBOOM VOOR INTEGRATIE?

‘Taal is overroepen in theater’

GILLES TORFS

Dat theater mensen laat openbloeien, zal iedereen met een hart voor de bühne wel beamen. In de Antwerpse theaterwerkplaats NEST gaan ze nog een stap verder: zij maken anderstalige jongeren met theater wegwijs in de Nederlandse taal. “Dankzij theater ben ik expressiever geworden.”

Energiek en expressief smeren een stel late pubers boterhammen in het gezellige kunstencentrum Rataplan. Ik probeer tussen de mengelmoes van talen een paar woorden op te pikken. De mayonaise is op, roept iemand verontwaardigd.

Geamuseerd kijk ik toe. Dit zijn jongeren die duidelijk zin hebben om zo dadelijk de repetitievloer op te gaan. Hun begeleider Soraya Rademaker komt voor mij zitten. Nederlands accent, vlotte babbel en sprankelend enthousiasme in haar ogen. Zij is één van de bezielsters van theaterwerkplaats NEST. Sinds een drietal jaar laat ze anderstalige jongeren proeven van theater in TheaterLAB, een zoektocht met vallen en opstaan.

Die jongeren zitten immers met vragen. De Nederlandse taal is nog geen handvat om zich uit te drukken. De Belgische cultuur nog iets waar ze moeten aan wennen. Ze zijn allemaal zoekende naar een plek en staan te popelen om die te vinden. Om nieuwe contacten te leggen. Dat krijg ik ook te horen van de twee jonge dames Wissal Khaiet en Najat Amekran. Beiden zijn ze sinds deze zomer in België. Wissal heeft Marokkaanse roots en woonde in Italië. Najat komt uit Marokko. In een mix van Engels, Arabisch, Frans en Nederlands praten we verder. Het werkt wonderwel.

WAAROM VOLGEN JULLIE HET THEATERLAB BIJ NEST?

Najat: “In Marokko zijn niet veel mogelijkheden om theater te spelen. Mensen doen het niet graag of het is ver van huis en duur. Nu moet ik maar vijf minuten wandelen! Toen ik hoorde dat het mogelijk was om theater te spelen, wou ik onmiddellijk starten. Ik wil ook graag Nederlands praten en contacten leggen met anderen. De eerste maanden in België zat ik thuis naar tv te staren, dus ik ben blij dat ik hieraan kan deelnemen. Het is een kans om iets anders te leren kennen. Ik had wel gehoopt om andere Belgische jongens en meisjes te leren kennen in deze groep. Helaas.”

Soraya: “De groep wisselt elk jaar. Toen we begonnen, hadden we weinig anders-taligen. Vorig jaar hadden we een perfecte mix. Die balans is helemaal omgeslagen. Het zou beter zijn mochten we een meer gemengde groep hebben.”

WAT HEB JE AL GELEERD IN THEATERLAB?

Wissal: “Dankzij theater ben ik veel expressiever geworden. Ik ontdekte een vrijheid die ik nog niet kende. Ik leg veel contact met andere jongeren. We praten veel met elkaar. Vroeger was ik verlegen, nu niet meer. Vroeger was ik meer bezorgd om wat iemand over me dacht.”

HOE GAAN JULLIE OM MET DE VERSCHILLENDE TALEN OP DE REPETITIEVLOER?

Wissal: “In het begin was het moeilijk. Ik begreep helemaal niets, maar de anderen helpen mij. Tijdens repetities volgde ik wat de anderen deden. Iedereen vertaalt ook voor elkaar. De ene kan een mondje Frans, de andere Engels en Arabisch. Dus als je iets aan iemand wil vragen, speelt altijd wel iemand tolk. Met je handen en je ogen kan je trouwens ook al veel zeggen!

Ik ben nu negen maanden in België en heb al veel Nederlands bijgeleerd. Toch heb ik weinig geduld, het mag allemaal sneller gaan. In het begin durfde ik niet naar de winkel omdat ik de taal niet sprak. Dat is nu beter.”

Najat: “Dankzij de theatertekst leer ik sneller Nederlands spreken. Wanneer ik de tekst vanbuiten leer, ontdek ik woorden die ik nog niet gehoord heb.”

Soraya: “Ook wij verstaan bij het opstarten van het traject heel weinig. In het begin werken we in één groep. Elke opdracht vertellen we en leggen we zo goed mogelijk uit. Dat is zeer tijdrovend.

We werken rond universele thema's, zoals liefde, die iedereen begrijpt en waar ze een voeling mee hebben. Daarnaast heb je thema's waar ze als leeftijdsgenoten mee worstelen zoals stomme examens, de ouders, de onzekerheid en ga zo maar door. Dat is heel herkenbaar voor hen.

Emoties zijn natuurlijk ook zeer helder om te begrijpen, uit te voeren of te volgen. Het mooie aan theater is dat alles zeer snel open en bloot op tafel ligt. Theater wordt een gemene deler die de omgang vergemakkelijkt. Dan maakt het niet uit welke taal iemand spreekt.

We merken wel verschillen in humor. Dat is soms zoeken, we praten er dan over en komen er wel uit. Vroeger bewaakte ik ook heel streng dat de groep stil moest zijn. Dat doe ik niet meer. Ik probeer mee te gaan in hun omgangstaal. Ik communiceer vaak niet meer door te praten, maar door plots serieus te kijken of ze te laten lachen. Ik eis ook niet het onderste uit de kan. Mijn eisen zijn veel minder dan bij de intensievere NEST-opleiding. Hier gaat veel energie naar communicatie, plezier en zelfvertrouwen. Met hen leef ik op de repetitievloer meer in het hier en nu. Ik kijk heel hard naar wat ze spontaan goed doen. Het blijft natuurlijk altijd een uitdaging om hen het belang van theater te laten inzien. Ik hoop ze dat duidelijk te maken door mijn

concentratie en focus, dat we hier met iets levensbelangrijk bezig zijn. Nu ja, zo belangrijk is het nu ook weer niet. (lacht)”

WISSAM EN NAJAT, ZIJN ER NOG ANDERE MANIEREN WAAROP JULLIE NEDERLANDS OEFENEN?

Wissam: “Ik werk ook in een boetiek en de bazin praat enkel Nederlands met mij. Van haar en onze klanten leer ik ook. Verder kijk ik ook naar The Thundermans. Een cartoon op tv die Engels gesproken is en Nederlands ondertiteld.”

Soraya: “Die ken ik niet! Moet ik eens opzoeken.”

Najat: “Van mijn ouders mag er énkél Nederlandstalige radio en tv opstaan. Ze zijn echt streng op dat vlak!”

JULLIE SPRAKEN AL OVER EEN THEATER- TEKST. MET WELKE TEKST WERKEN JULLIE?

Najat: "Nu werken we rond de theatertekst van 'Ifigeneia Koningskind' in een vertaling van Pauline Mol. Agamemnon moet Ifigeneia op bevel van de goden offeren, wil hij met zijn schepen naar Troje varen. Voor ons gaat dat over het thema familie en de moeilijke keuzes die je voor hen moet maken. We maakten zelf een scène waarin ik de dochter speel en Wissam de moeder. Zij moest me uithuwelijken. In Marokko wordt namelijk 5% van de meisjes op 10- à 11-jarige leeftijd uitgehuwelijkt. Het was makkelijk om zo'n scène te spelen. Ik heb zulke situaties van dichtbij gezien. Die verscheurdheid zie je ook in het stuk. Zowel Agamemnon als zijn vrouw Klytaimnestra zijn in tweestrijd met zichzelf. Moeten ze de raad van de goden opvolgen of niet?"

ZIJN JULLIE AL IN TWEESTRIJD GEWEEST MET FAMILIE?

Wissam: "Toen ik twaalf jaar was, had ik mijn nagels gelakt. Mijn tante is een extreme moslima en had dat opgemerkt. Zij zei dat ik een slecht meisje was en dwong me de lak te verwijderen. Met tegenzin heb ik dat gedaan. Ik wist niet wat ik verkeerd gedaan had. Het strafste was dat haar dochter het wel mocht."

Soraya: "Als het goed is, gaan de dames nu de repetitievloer op? De groep is al stevig aan het werk."

Wissam en Najat veren van de tafel op en gaan verder spijkeren aan hun eigen Iphigeneia. Naast Soraya Rademaker blijft nog Tine De Pourcq aan tafel over. Zij werkt voor Rataplan en voor Mestizo Arts Platform. Een organisatie die zich richt op de nieuwe stedelijkheid en vertaling van deze rijke mix

naar het podium. Onder meer het hiphop-collectief Nomobs zette hier zijn eerste theaterstapjes met 'Wachten op Gorro'. Saïd Boumazoughe van Nomobs speelt nu in de film 'Patser' van Adil El Arbi en Bilal Fallah en 'Drarrie in de Nacht' van KVS.

SORAYA, HOELANG WERK JE VANUIT NEST AL MET ANDERSTALIGE JONGEREN?

Soraya: "Dit project doe ik al drie jaar in Rataplan. Ik maakte hier de voorstelling 'Geen doorgang' met jongeren van diverse achtergronden. Toen kreeg ik de smaak te pakken en voelde ik het belang om meer diversiteit in het theater te brengen. Naast Rataplan werken we ook in andere cultuurhuizen in Antwerpen om jongeren in een theaterbad onder te dompelen. Een goede omkadering is hard nodig."

In HETPALEIS maakte ik 'Helden' zonder ondersteuning in de omkadering. In Rataplan werken we samen met een cultuurnet- en jeugdwerker. Zij slaan een brug tussen ons, ouders en de jongeren. Naar de ouders gaan, iedereen via Facebook contacteren en op de hoogte houden: die hulp heb ik broodnodig. Een verzekerd succes is geen garantie voor de toekomst. Elk jaar werken we met andere nieuwkomers bij Rataplan. We nodigen vertegenwoordigers uit van academies en culturele centra uit zodat ze

met hun aanbod kennis maken, het volgende jaar moeten ze hun vleugels spreiden."

GELOVEN JULLIE DAT DIE KRUISBESTUIVING MET ANDERE TALEN EEN NIEUWE THEATER- VORM CREEËRT?

Tine: "Jazeker, onder meer SINCOLLECTIEF is daarmee gestart met 'Rumble in da jungle'. Een voorstelling over Mohammed Ali. Een mix tussen spoken word, dialoog, heel visueel en muzikaal theater. Ze mengen verschillende talen door elkaar. Er zit veel tekst in, maar je zit in een beleving."

Soraya: "Je komt in een hele intense ervaring. Je zet meer beweging in om een emotie te bereiken. Er wordt veel bewuster taal, muziek en beeld gebruikt om de boodschap over te brengen. Er wordt veel dieper over nagedacht. Dat soort voorstellingen komen bij onze jongeren veel meer binnen dan talige voorstellingen."

Tine: "De inhoud is niet altijd makkelijk te verteren, zeker voor jongeren. Maar zij halen er veel uit en krijgen nieuwe rolmodellen te zien. Bij MAF gaat het ook vaak over taal, over gebruik en verstaanbaarheid. Er is een groeiend aandeel van mensen met een meertalige achtergrond."

Jongeren vinden geen herkenning in wat op de klassieke podia gebeurt. KVS geeft wel een podium aan deze nieuwe vorm. Dat is een herkenning van die dynamiek, die een andere soort communicatie en theatercode teweegbrengt. Programmatoren hebben het daar nog moeilijk mee. Toch is het belangrijk om een zo breed mogelijk publiek aan te spreken. We moeten ons eigen kader durven openbreken. Als iemand zichzelf durft te tonen, dan heb je toch ook mee wie dat is? We moeten met z'n allen een andere manier van communiceren toelaten, overboord gooien wat Nederlands en tekst is."

Soraya: "Taal is ook zo overroepen. Zo 2010." (lacht smakelijk)

INSPIRATIE CLAUDE LAMMENS

DOMINIC DEPREEUW

Wat raakt je? Wie bewonder je? Wie of wat heeft je geïnspireerd? Die vragen stellen we telkens aan iemand met een hart voor de podiumkunsten. Wie weet raken wij ook bewonderenswaardig geïnspireerd. Deze keer aan het woord: Claude Lammens. Hij schrijft, speelt en regisseert. Maar bovenal heeft hij al heel wat theaterklassiekers kleurrijk hertaald naar het Brussels dialect.

MAKEN EN RAKEN

"Ik moet niet ver zoeken om te zeggen wat mij raakt. Gisteravond zag ik bij het Brussels Volkstejoeter voor het eerst de uitvoering van een tekst die ik verbrusseld heb: 'n Klein Miseire naar Éric-Emmanuel Schmitt. Dat heeft me naar de strot gegrepen. Ik voel me zo geprivilegieerd om dat vertaald te hebben en aan die voorstelling te hebben bijgedragen. En doorheen de voorstelling herinner je je dan het schrijfproces waar je zelf doorheen bent gegaan."

"Dat geldt in het algemeen wel als je iets maakt, schrijft, schildert en dan het resultaat van dat ambachtelijke werk kunt tonen. Voor een schrijver is dat mogelijk nog straffer dan voor een schilder die met zijn 30 recentste werken een vernissage geeft. De respons die je als schrijver krijgt van cultuurminnaars doet zo'n goed. Ik denk dat de impact zo iets is als voor een componist die iets op papier heeft gezet en het dan voor het eerst hoort uitvoeren door een Filharmonisch Orkest."

VULGAIRE INSPIRATIE

"Eigenlijk is er vooral heel veel inspiratie te halen uit het dagelijks leven."

Ik ben nu bezig met het verbrusselen van de sonnetten van Shakespeare. Dat is heel ambachtelijk. Je moet zoeken hoe je daar een draai aan geeft, zodat het herkenbaar is en toch ook Shakespeareaans. Je wil de rijmen en jamben respecteren en tegelijk de inhoud vrijwaren. Om het dan toch dicht bij de mensen te houden, inspireer je je op het gewone alledaagse leven. Het dialect helpt daar ook bij. Dialect komt meer uit de ziel van de mens. De tekst wordt authentieker."

Het is kleurrijker, vettiger, gemeender. Gemener ook. Maar juist die rauwheid van dialect is heel mooi."

Ik ben opgegroeid in een smeltkroes van dialect. Mijn ouders spraken thuis elk in een ander dialect. Op school hoorde ik dan AN, op straat Brussels, onze buurvrouw was van Brugge, dus ik denk dat ik zo veel voeling heb gekregen met dialect. Het geeft meer kleur, meer reliëf."

SOMS ZIT HET MEE, SOMS ZIT HET TEGEN

"Ik ga vaak kijken, ook veel amateurtheater. De laatste tijd heb ik geregeld voorstellingen gezien... Ik zeg het eerlijk: ik ben na de pauze gebleven uit beleefdheid. Dat klinkt misschien arrogant, maar ik vind: als het niet goed is, moet je dat ook tegen mekaar kunnen zeggen."

"In de KVS zag ik onlangs Para door Bruno vanden Broecke. Wauw! Dat was heel straf. Hoe één acteur die ruimte kan vullen, helemaal alleen. En zo authentiek. Dat was een theaterorgasme. Ik was fier dat ik daar zat. Fier dat ik dat mocht meemaken."

Opzoek naar MADONNA - Het Luisterend Oog © Patrick De Raeymaekers

WIST JE DAT?

Een sterk taaltje: THEATER MET ANDERE WOORDEN

DOMINIC DEPREEUW
BASTIAAN MALCORPS

Dialect in het theater, allemaal goed en wel. Maar om een voorstelling te brengen, zijn er nog andere keuzes mogelijk dan die tussen standaardtaal of dialect. Hieronder vier sprekende voorbeelden van taalkronkels bij toneel. Telkens had een recensent kunnen schrijven: de taal ging met het stuk aan de haal.

WIE NIET HOREN KAN, MOET VOELLEN

Je zou zeggen dat je alleen van theater kan genieten als je goed hoort. Want het gesproken woord regeert er. Sterker: of het nu gaat om toneel, popconcerten, musicals, kleinkunstoptredens, cabaret, klassieke concerten, ... veel doven en slechthorenden voelen zich helemaal niet aangesproken. Maar dat hoeft niet altijd zo te zijn.

't Luisterend Oog is een theatergezelschap uit het Mechelse dat zich toespitst op gebarentaal. De vzw maakt gebaren-musicals voor doven en slechthorenden. Daarbij worden bijvoorbeeld liedjes gebracht als choreografieën in gebarentaal en met visuele effecten. De voorstellingen vertrekken vanuit de gedachte dat het in essentie niet gaat over woorden,

maar over gevoelens. Gevoelens kunnen net zo goed in gebaren worden omgezet. De inleving van een acteur wordt daarbij het belangrijkste, want hij debiteert geen tekst. Tegelijk zijn de voorstellingen ook bedoeld voor wie wel kan horen.

Wij proberen ons al een gebarenversie voor te stellen van de song *I believe I can fly*. Daarbij kan je je handjes wel doen wapperen. Om nog maar te zwijgen van *Can you feel the love tonight*.

't Luisterend Oog startte in 2003 als initiatief van enkele afgestudeerden van de opleiding Graduaat Doventolk in Mechelen. In december 2017 stelde het gezelschap zijn zevende productie voor: 'Op zoek naar Madonna'. Zangeres Madonna komt in de voorstelling ook aan bod. Maar zelf was ze er niet bij. Daar had ze geen oren naar.

VAN DEN HOND

Moet op de scène altijd mensentaal worden gebruikt? Wim T. Schippers vond alvast van niet.

Even duiden voor wie hem niet zou kennen: Wim T. Schippers is de Nederlandse kunstenaar en radio- en tv-maker die het brein is achter onder meer Sjef van Oekel, Fred Haché, Waldolala en Ronflonflon met Jacques Plafond. Als beeldend kunstenaar maakte hij werken als de *Pindakaasvloer* en *Het leeggieten van een flesje limonade gazeuse in zee te Petten*. Hij is ook de stem van Ernie in *Sesamstraat*. De man denkt buiten de lijntjes, dat is het minste wat je kan zeggen.

Die Wim T. Schippers haalde in 1986 de internationale pers met het toneelstuk 'Going to the dogs'.

Daarin stonden geen mensen op het podium, maar zes herdershonden. De honden liepen op de bühne rond, blaften wat, snuffelden, deden hun behoefte of keken naar de televisie, waar ook honden te zien waren. Volgens Schippers volgden zijn acteurs nauwgezet het script; de meeste toeschouwers waren daar niet zo van overtuigd. Niettemin was tijdens de voorstellingen de hilariteit in de zaal groot. De productie leidde zelfs tot kamervragen. In de Tweede Kamer werd gedebatteerd over de subsidiëring van zoiets onzinnigs dat de goede naam van Nederland zou kunnen aantasten.

Van 'Going to the dogs' zijn twee voorstellingen gespeeld in de Amsterdamse Stadschouwburg. In diezelfde stadsschouwburg hangt vandaag tussen de geschilderde portretten van de grootheden uit het Nederlands theater nog steeds een portret van IJla Van Vinkeloord. Dat is een van de honden die meespeelde in deze legendarische productie.

Naar het schijnt is ze een van de weinige geportretteerden die nooit door een regisseur zijn afgeblaft.

Van 'Going to the dogs' is een televisieregistratie gemaakt die nog grotendeels is te bekijken op YouTube.

HEDDA DA GOE VERSTAAN? IBSEN LOST IN TRANSLATION

Deze vraag doet het altijd goed in een quiz: "In welke taal schreef de grote Noorse toneelschrijver Henrik Ibsen zijn toneelstukken?" Het antwoord is: Deens!

Hoewel Ibsen (1828 – 1906) een volbloed Noor was, werd tijdens het grootste deel van zijn leven in Noorwegen nog Deens gesproken.

Dat komt omdat die stoere Noormannen van 1536 tot 1814 onder Deens gezag stonden en braafjes de taal van de overheerser moesten spreken: "Ja, herre, nej herre". Daarna ging Noorwegen over in Zweedse handjes en kreeg het toch al wat meer zelfbestuur. Onafhankelijkheid kwam er pas in 1905, een jaar voor Ibsens dood.

Als gevolg van die geschiedenis kent Noorwegen tot op vandaag twee Noorse talen naast elkaar. Het vraagt wat extra concentratie (of zoals dat in Noorwegen heet: Fjord Focus).

Anders dan in veel andere landen is het in Noorwegen trouwens sociaal aanvaard om dialect te spreken. Televisie- en radiopresentatoren gebruiken meestal een gesproken vorm van een van de twee schrijftalen.

In de tijd van de schrijver (van o.a. 'Peer Gynt', 'Een poppenhuis', 'De Wilde Eend', 'Spoken', 'Een vijand van het volk', 'Hedda Gabler') was Deens nog de standaardtaal. Wel doken er toen steeds meer patriotische variaties op om een volkstaal te creëren, bekend als Dan-Noors. Een Ibsen-vertaler heeft – Ibsen-facto – eigenlijk minstens twee verschillende sets woordenboeken nodig.

Laten we kortweg besluiten: ondanks de taalproblemen met zijn werk, blijft Ibsen toch een toffe peer ... Gynt

HOU UW MUIJTJE

Van *Assepoester* bestaan talloze versies voor het theater. Het sprookje kent versies als musical, jeugdvoorstelling en ga zo maar door. En hét cruciale element in al die versies, het glazen muiltje dat Assepoester op het bal verliest, is waarschijnlijk ontstaan door een foute vertaling. Dat de schoentjes van Assepoester van glas zouden zijn, is te lezen in de versie uit 1697 van de Franse schrijver Charles Perrault, die geldt als de standaardversie. Maar het verhaal zelf is al veel ouder. En volgens sommige historici waren in oudere versies de muiltjes van eekhoornbont. Het bont van de tweekleurige Russische eekhoorns heet in het Frans vair. Dit woord klinkt in het Frans hetzelfde als verre (glas). Bij het doorvertellen van het verhaal zouden Assepoesters sloffen doorheen de generaties, of wellicht door Perrault zelf, zijn veranderd in glazen muiltjes.

Niet iedereen accepteert deze verklaring. Volgens andere wetenschappers vormen de glazen muiltjes een oorspronkelijk element van het verhaal en zijn ze te herleiden tot een zonnemythe.

Het had erger gekund: de muiltjes van Assepoester hadden ook als 'groen' vertaald kunnen worden (in het Frans: vert) of gemaakt van wormen (Fr.: ver).

In de versie van de gebroeders Grimm krijgt Assepoester trouwens drie soorten muiltjes en verliest ze een gouden exemplaar.

Misschien had ze toch beter haar galochten aangehouden. Dan was dit verhaal

Foto's p. 22-23: Going to the dogs © Andre Beekman

Foto's p. 24-25: 'NUtkom' - 1718-14 © Jolien Chielens

Flor Barbry's toneel verbindt over grenzen heen

DIALECTTHEATER VOOR FRANS-VLAANDEREN

KURT VELGHE

Dialect en volkstoneel: voor veel amateurgezelschappen een vanzelfsprekend huwelijk. Maar Flor Barbry's Volkstoneel heeft een wel heel bijzondere reden om in de taal van aan de Schreve, de grens tussen Vlaanderen en Frankrijk, te spelen: hun dialect is een bindmiddel over de taalgrenzen heen.

Amateurtheater rond de eigen kerktoren? Volgens Flor Barbry's Volkstoneel moet toneel in het dialect net de grenzen overschrijden. En mensen over de grenzen heen samenbrengen. Als het gezelschap in januari de komedie 'n Utkom naar Oostkamp brengt, past dat perfect binnen de filosofie van het gezelschap uit Frans-Vlaanderen. De groep doet het in de eerste plaats in de eigen streek, maar ook verder van huis, omdat ze met het geld van die voorstellingen hun werk in Frans-Vlaanderen kunnen financieren.

Om te weten wat 'n Utkom betekent, moeten enkele Oostkampenaars al eens naar de titel van het origineel piepen. Het stuk is de dialectbewerking van Cyriel Buysse's novelle Lente, over drie oudere alleenstaande broers die haast klaarkomen wanneer hun aantrekkelijke nichtje (de 'lente' in persoon) op hun boerderij verblijft. Ze hebben 'kroten in onder ohen', zoals hun zus in de voorstelling schamper opmerkt. Dat sappige taaltje is het handelsmerk van Flor Barbry's Volkstoneel. De Oostkampse zaal lust er wel pap van en ligt al snel in een bulderlach.

Dat het West-Vlaamse dialect tegenwoordig hoge ogen gooit in fictie, hoeft niet meer te verbazen. Tv-series als 'Eigen kweek' en 'Bevergem' zijn hits gebleken die Vlamingen massaal voor de buis krijgen. Lyrisch sterke artiesten als Brihang en Het Zesde Metaal zijn populairder dan ooit en ook Vlaanderens populairste dialectwoord 'jeunen' is West-Vlaams. In het theater speelt ook Het Eenzame Westen, een jong West-Vlaams gezelschap met onder meer Matthias Serco, consequent in de streektaal. Een nieuwe tendens, zou je dus denken, maar dat is buiten Flor Barbry's Volkstoneel gerekend. Het succesvolle gezelschap ijvert ondertussen al meer dan zestig jaar voor theater in zijn dialect.

Niet dat dat vanzelfsprekend was. Voor Flor Barbry het gezelschap oprichtte in 1955, stond hij zelfs weigerachtig om dialect te spelen op het toneel. Pas toen pater Joris Declercq 'En waar de Sterre bleef stille staan' van Felix Timmermans in de streektaal omzette, ging hij overstag. De pater wilde, zo schreef hij op de eerste pagina, 'gaan spelen over de schreve voor de mensen van Frans-Vlaanderen die sinds lange tijd geen toneel meer hoorden

spelen in hun eigen taal'. In die bomvolle zaal te Sint-Jans-Cappel waar het gezelschap in januari 1955 voor het eerst speelde, sloeg het enthousiasme meteen over op de zaal. Een oorverdovend applaus later was het Volkstoneel voor Frans-Vlaanderen vertrokken.

CULTUREEL ERFGOED

Het doel van het gezelschap verschilt wezenlijk van de andere theatergroepen. Wat het Volkstoneel voor Frans-Vlaanderen zo uitzonderlijk maakt, is haar opzet om via theater de authentieke streektaal als cultureel erfgoed te helpen vrijwaren. Mensen over de landsgrenzen heen, maar met dezelfde taal, samenbrengen door middel van theater. De concrete aanleiding was de terugdringing van het Vlaamse dialect in Frans-Vlaanderen. In 1972 schreef Flor Barbry dat nog 150.000 mensen uit de Franse Westhoek ons Vlaams spreken, zij het dan een dialect dat sinds driehonderd jaar niet gecultiveerd werd. 'Meteen blijkt hieruit dat het Volkstoneel voor Frans-Vlaanderen dit dialect móét spreken op het toneel, wil het door onze broeders begrepen worden.'

Vandaag zal dat aantal nog stukken lager liggen. Het Volkstoneel voor Frans-Vlaanderen ontwerpt voor elke voorstelling dan ook een – overigens uitstekend verzorgd – programmaboekje in het Frans én het Nederlands, dat het samen met een complete Frans-Vlaamse theatergids aan het publiek aanbiedt. Dat die zorgvuldige aanpak vruchten afwerpt, bewijzen volgende cijfers. Het gezelschap speelt elk seizoen drieëndertig voorstellingen op vijftienvijftig verschillende locaties, meestal in West-Vlaanderen en Noord-Frankrijk, maar uitzonderlijk ook op verder terrein. De jongste jaren komen er jaarlijks zo'n 8.500 à 9.000 mensen een voorstelling bijwonen. Ieder zichzelf respecterend amateurgezelschap droomt van die aantallen.

Nochtans wordt theater in de streektaal weleens als minderwaardig aangezien, alsof het enkel voor kluchten geschikt zou zijn. Volgens Roland Delannoy, acteur, regisseur en auteur bij het gezelschap, wordt het Flor Barbry's Volkstoneel niet altijd in dankbaarheid afgenomen. 'Toen in de jaren 50 en 60 het Davids- en Willemsfonds via culturele avonden en ABN-kernen het Nederlands tot in de huiskamer wilden brengen, werd toneel in de streektaal beschouwd als een aanslag op het Nederlands. De keuze van de groep voor het dialect had nochtans niets te en maken met een anti-Nederlandse attitude.' De meeste van de pioniers bleven zelfs toneel spelen in het Nederlands bij de Verbroedering in Westouter en bij andere toneelverenigingen. En bovendien hangt de kwaliteit van theater niet af van de taal waarin het wordt gespeeld.

AUTHENTIEKE STREEKTAAL

Bij de eerste opvoering in 1954 waren alle acteurs afkomstig uit grensdorp Westouter. In de loop der jaren traden heel wat 'allochtone' acteurs tot de groep toe. Daarboven komt dat, zoals overal in Vlaanderen, zich in West-Vlaanderen door de toenemende mobiliteit een mengelmoe van talen heeft geïnstalleerd. Toch wil Delannoy nauwlettend in de gaten houden dat andere streektaalen niet zouden infiltreren in het Westouters. 'Iedere acteur moet zo strikt mogelijk de originele tekst van de vertaler volgen.' Naast de parate kennis van de moedertaal steunt het gezelschap ook op een boekje met dialectspreuken. 'Op elke repetitie hameren we opnieuw op de correcte uitspraak. We maken er een punt van eer van. Als er een 'vreemd' klankje in de taal sluipt, wordt de falende acteur onberispelijk op zijn fout gewezen.'

Flor Barbry's Volkstoneel voor Frans-Vlaanderen was in 1955 al overtuigd van het gebruik van de streektaal en blijft hardnekkig volhouden. Hun engagement kan een mooie oproep zijn om ook elders in het amateurtheater de streektaal op te waarderen en op die manier de jeugd hernieuwd kennis te laten maken met onze dialecten. Flor Barbry's Volkstoneel wil op de eerste plaats de Frans-Vlamingen, maar ook de Vlamingen aan onze kant van de grens, laten genieten van de sappige taal van aan de Schreve. Mensen over de landsgrenzen heen samenbrengen, met taal en theater als bindmiddel. 'Hoe lang nog?', is dan ook de vraag die ze vaker dan hen lief is te horen krijgen. Het antwoord is moedig: 'Binnen onze groep hebben we ons voorgenomen in Frans-Vlaanderen te blijven spelen zolang er één Frans-Vlaming is, die onze voorstellingen waardeert, organiseert of ze komt bekijken.'

5 stappen naar GRENSOVERSCHRIJDEND THEATERGEDRAG

of hoe dialect ook zinvol kan zijn aan de andere kant van de provinciegrens

ELISE BURM

Dialect in het amateurtheater. Geen probleem als je publiek bestaat uit ouw pekes of meekes. Moeilijker wordt het voor een jeugdig publiek. Uit een studie van *De Standaard* vorig jaar bleek dat 41% van onze jeugd dialect niet cool vindt. Dan hebben we het nog gehad niet over de vraag of ze er effectief iets van begrijpen. Anderzijds valt er bij diezelfde jeugd een heuse dialectrevival te bespeuren, of daarop wijzen alvast de successen van tv-series als *Bevergem* en *Eigen Kweek*. Pertang aardig: om te spreken is het dialect niet stoer genoeg, maar in een komische tv-serie zijn onze jongeren erop verlekkerd.

Waar blijft dan de culturele revival van het dialect in het amateurtheater, zou je je kunnen afvragen. En wat als je voorstelling niet beperkt blijft tot je eigen gemeente, maar wil reizen over de grenzen heen? Niet zo uit de lucht gegrepen, want op het

jaarlijkse Landjuweelfestival gebeurt dit soort grensoverschrijdend gedrag meermaals. Waarom dan kiezen voor dialect?

De West-Vlaamse theatermakers Het Eenzame Westen toert op dit moment met zijn derde voorstelling 'Slachtinge'. Het dialectgezelschap werd in 2015 door Lien De Graeve, Mathias Sercu en Tom Ternest opgericht en speelde inmiddels in het Roeselaars, het Oostends en nu ook in het Torhouts. De taal houdt hen en vele anderen nochtans niet tegen om in zowat elke Vlaamse provincie te spelen, zonder boventitels. Tom Ternest en Annelies Vancraeynest, dramaturge van het gezelschap, lijsten maar al te graag de sterkte van dialecttheater op. Samen met hen onderzoeken we in vijf stappen uit hoe je met de streektaal ook buiten de provinciegrens kunt scoren.

DIALECT

1. 2. 3. 4. 5.

UNIEK

Algemeen Nederlands kan iedereen spreken, enkele uitzonderingen daargelaten. Van dialect kan dat niet direct gezegd worden. Met dialect groei je op, het zit in je kleren. Daarom is het zo bijzonder om een voorstelling te zien waar de acteurs een sappige tongval compleet beheersen. Annelies Vancraeynest: "In het dialect bestaan zulke schitterende uitdrukkingen die niet verloren mogen gaan. Dat is een beetje het probleem van de tussentaal. Op de duur krijgt je een soort eenheidsworst en klinkt iedereen hetzelfde. Laat ons maar wat divers zijn. Dat sterkt alleen maar onze eigenheid en personaliteit."

GELOOFWAARDIG

Ooit al een boer Algemeen Nederlands horen praten? Of een oude bakkersvrouw? Goed, dit zijn stereotypen waarop natuurlijk uitzonderingen gelden. Maar eerlijk? Voor sommigen ligt het dialect veel dichterbij hun dagelijkse leefomgeving, zodat je hun emoties alleen op die manier naturel kunt overbrengen. Sommige dialogen zijn dus gewoon beter en minder gekunsteld in het dialect. Tom Ternest: "In onze voorstellingen wordt per personage afgewogen welke gradatie van dialect er gesproken wordt. De leeftijd van het personage is één bepalende factor. Maar ook de sociale context en evolutie ervan binnen het verhaal van het theaterstuk bepaalt welke spreektaal gebruikt wordt of zelfs ingezet wordt." Annelies Vancraeynest: "Wat ons dus ook boeit is het feit dat het dialect en de handtering ervan een soort plaats op de maatschappelijke ladder vertegenwoordigen. Dat proberen we telkens in onze voorstellingen in te passen. Rang, status, macht, de perceptie van arm en rijk: we boren verschillende lagen aan in onze dramaturgie en spreken op die manier ook verschillende doelgroepen aan."

ORAAL ERFGOED

Dialect in theater kan een manier zijn om een oude taal terug bij het publiek te brengen. En ja, misschien zelfs om het opnieuw cool te maken. Tom Ternest: "Hét West-Vlaams bestaat eigenlijk niet. Er zijn gigantische verschillen naargelang de streek, zowel wat betreft de woordenschat als de uitspraak. Hoe meer we lezen over dialecten en hun evolutie, hoe duidelijker het werd dat ze stilaan verdwijnen. Dat vonden we jammer. Net zoals er gekozen wordt om bepaalde monumenten en gebouwen te sparen van de sloop, vanuit de waarde en betekenis die ze hadden in de geschiedenis is voor ons het dialect oraal erfgoed, dat we graag in zijn waarde willen erkennen."

GEEN KLUCHT

Dialecttheater wordt al eens gelijkgesteld met kluchten. Op zich niets mis mee, maar het hoeft niet altijd zo te zijn, oppert Het Eenzame Westen. Annelies Vancraeynest: "Het is inderdaad vaak zo dat theater in het dialect 'om te lachen' is of zo gepercipieerd wordt. Wij hanteren humor graag als drager voor onze verhalen, maar bouwen verschillende lagen in waardoor het lachen eerder bitterzoet wordt. Een goeie regie, doordachte dramaturgie, sterk spel en uiteraard de stukkenkeuze doorprikken het idee dat theater in het dialect enkel kluchten zouden moeten zijn."

PERFECT VERSTAANBAAR

Wie de karikatuur van dialecttheater ontstijgt en het dialect als sterkte en als basis voor kwalitatief, hedendaags theater inzet, kan ook met dialecttheater probleemloos de provinciegrens oversteken. Tom Ternest: "Als er specifiek gereageerd wordt op onze West-Vlaamse hertaling is dat binnen de provincie misschien vanuit een nostalgische herkenning, buiten de provincie vanuit een verwondering voor bepaalde zegswijzen. We leren, door onze verschillende hertalingen ondertussen, wel meer en meer de mogelijkheden om specifieke uitdrukkingen en vergeten woorden inhoudelijk in te zetten of te verklaren in de voorstelling zelf. En we geven ons publiek ook bij elke voorstelling een 'kallepingsje med uitleh', een verklarend zakwoordenboekje. Daarin staan, naast enkele basisregels qua uitspraak en vervoegingen, de verklaring voor de typische uitdrukkingen en woorden in het specifiek gekozen dialect, die in de voorstelling gebruikt worden."

TAALZAPPER

LIZA RENDERS

Ik ben geboren in Brugge en opgevoed in het zo-algemeen-mogelijk Nederlands (tenzij mama boos was omdat ik op school weer eens te veel had gebabbeld). Rond mijn tiende verjaardag verhuisde ik naar Veurne, waar ik langzaam maar zeker een West-Vlaamse tongval van mijn klasgenootjes aanleerde. Na de middelbare school week ik voor studies uit naar Antwerpen. Daar adopteerde ik een binnenlands accent en daarnaar ben ik, als officiële Borgerhoutenaar, ondertussen ook geëmigreerd.

Dialect duikt met andere woorden geregeld in mijn gesprekken op. "Ge zou echt niet zeggen dat gij van West-Vlaanderen zijt". Tot ik telefoon krijg van mijn oma en de mond van een Nederlandse vriendin in Antwerpen letterlijk openvalt. Of tot my friend Bob een denkbeeldig televisiebakje bovenhaalt en vol jolijt tussen verschillende dialecten zapt.

Afhankelijk van mijn whereabouts en gesprekspartner verandert mijn taalregister dus vrolijk mee. Ik voel me erdoor volledig thuis en op mijn plek, of het nu in het pittoreske Steenkerke is of 150 kilometer verder in 't stad. Mijn dialect, of tussentaal, of tongval of hoe je het beestje ook wilt noemen is voor mij dus een automatisch hulpmiddel om bij een groep mensen aansluiting te vinden. Een krachtige pragmatische tool. En dat hebben velen geweten. Politici spelen er maar wat graag op in. Bij nationale verkiezingen gaan ze in hordes op taaltraining. Ze willen overal in het land verstaanbaar zijn en officieel, maar tegelijk niet té elitair, overkomen. Als de lokale verkiezingen om de hoek schuilen komt plots hun streekgebonden accent opnieuw sterker naar boven. Om het "da's ene van bij ons"-effect te stimuleren.

Laat dat nu net de keuze zijn waar ook theatermakers telkens weer voor staan. Kies je voor het charmante en lokale, zodat je misschien een stuk volkser overkomt dan de bedoeling is. Of ga je voor het uitspelen van welsprekendheid en AN maar neig je dan een heel erg formeel en elitaire indruk na te laten? Of een combinatie van al het voorgaande? Wat er ook van moge worden, om welke reden dan ook, het is een keuze waarvan we ons bewust moeten zijn tijdens het artistieke proces omdat het ons leidt naar andere eindproducten, andere disciplines zelfs.

Mijn mond valt pas echt open als iemand een uiterst natuurlijke en overtuigende prestatie neerzet in een dialect dat niet het eigen is. Maar als je na een voorstelling, die grotendeels in het AN wordt gespeeld en waarin taal een belangrijke rol speelt van iemand hoort: "Jij praat zo mooi", dan doet dat verdacht goed. Het zijn verschillende talenten, dus laten we vooral geen appels met peren vergelijken of discussiëren over wat beter is, maar in plaats daarvan de diversiteit in het mooie theaterlandschap aanmoedigen.

RE PER TOIRE

Ieder nummer grasduinen we in de collectie van de Theaterbib van OPENDOEK op zoek naar interessante teksten. Toch je gading niet gevonden? Neem dan een kijkje in onze catalogus. Alle besproken teksten kan je ontlenu via www.theaterbib.be

ALEX DESIRON, GILBERT HEX, LIEVE MOENS, TIM DE GENDT, BASTIAAN MALCORPS

George Bernard Shaw PYGMALION

THEATER IN DIALECT

'Ze is zo verrukkelijk plat ... zo afgrijzige vuil.... maar een hertogin zal ik van deze slonzige morsebel maken.'

KOMEDIE
7D / 5H

De vroege 20ste eeuw. Professor Henry Higgins is een deskundige op het gebied van fonetiek. Hij kan bij het aanhoren van iemands tongval perfect bepalen in welke stad die woont, haast tot op de straat nauwkeurig. Op een dag ontmoet hij het eenvoudige en Cockney sprekende bloemenverkoopster Eliza Doolittle. Higgins gaat een weddenschap aan met zijn vriend kolonel Pickering dat hij erin zal slagen om Eliza in korte tijd niet alleen perfect Engels te leren maar haar ook de gangbare etiquette in de hogere kringen eigen te maken.

Pygmalion is overladen met Engelse humor. De teksten zijn pittig doordat ze zeer correct gearticuleerd moeten worden, terwijl Eliza van haast onverststaanbaar dialect naar zuiver Nederlands evolueert. Een aanrader voor groepen die van een uitdaging houden. (GH)

Ronnie De Reese VASCHE FIEGEN, OEDE FIETEMATRULLEN

THEATER IN DIALECT

Een volkse, hilarische klucht

KOMEDIE
6D / 3H

Het lukt de sjeik maar niet om met zijn rijk gevulde harem een nageslacht voort te brengen, en hij wil maar niet beseffen dat het probleem bij hem ligt. Daarom stuurt hij een brief naar een familielid om twee andere vrouwen uit diens harem te sturen. De meisjes onderscheppen de brief en sturen die naar hun oom, die echter verkeerdelijk twee mannen stuurt. Middels vermommingen en listen lukt het produceren van een nageslacht plots wonderwel...

Een vrolijke klucht waarvan de humor een stevige boost krijgt door het - fonetisch - gebruik van het Oostendse dialect. Toegankelijk voor absoluut iedereen; maar het vlot begrijpen van de streektaal strekt tot aanbeveling. (AD)

Tom Lanoye naar William Shakespeare RISJAAR MODDERFOKKER DEN DERDE

THEATER IN DIALECT

Shakespeare in rapvorm.

DRAMA
5D-13H

Tom Lanoye slaagt er wonderwel in om het oorspronkelijke verhaal van Shakespeares *The Tragedy of Richard The Third* behoorlijk trouw te blijven, en bovendien, middels een soort raptaal en dito tempo de cadans van Shakespeares verzen te evenaren. De taal is Antwerps, doorspekt met Engelse standaardkreten en stopwoorden.

Een aanrader, maar zeker zo moeilijk om te spelen als het origineel. Met het Engels had Lanoye spaarzamer mogen omspringen, maar zijn Risjaar is wel een moderne, hippe versie die ook de ernstige liefhebber van "de meester" aan het lachen zal brengen. (AD)

Olympique Dramatique naar Martin McDonagh DE KRIPPEL

THEATER IN DIALECT

'Want hij hed skoon smoelwerk agge de rest ignoreert'

ZWARTE KOMEDIE
4D / 5H

Martin McDonagh op dit moment hot. Getuige hiervan de 7 nominaties voor zijn film *Three Billboards outside Ebbing, Missouri*. Theaterliefhebbers kennen hem natuurlijk al veel langer. De krippeel is de 'vertaling' van *The cripple of Inishmaan* door Olympique Dramatique.

De kreupele Billy woont in een godvergeten Iers dorp. Hij is er het onderwerp van spot en roddels. Zijn voornaamste tijdverdrijf: het beloeren van koeien. Op een dag komt het nieuws dat een gerenommeerd Hollywoodregisseur een nabijgelegen eiland bezoekt om er een documentaire te draaien. Deze kans wil Billy niet laten liggen. Vastberaden om het als acteur te maken in Amerika, waagt hij de oversteek.

De Krippeel is een zwarte komedie die een typisch kortzichtig dorpje in zijn hemd zet. De uitdaging bij deze bewerking is tegelijk de sublimiteit ervan: het niet bestaande taaltje dat de kleurrijke personages spreken. Het is een mengeling van Engels met verschillende Vlaamse dialecten en Franse invloeden. Moeilijk, maar geniaal. (TdG)

Elsie Rottiers

oorlogsvluchtelingen

Hoe een familie De Grote Oorlog beleefde

HISTORISCH DRAMA
7H-2D (+ 1 JONGEN EN 1 MEISJE)

Een familie uit Borgerhout – de man een treinmachinist, de vrouw een hoedenmaakster – vlucht tijdens WO I na de inval van het Duitse leger naar Nederland. Om aan een broodwinning te geraken trekken ze verder naar Engeland, van waaruit de man opgevorderd wordt om met treinen te rijden achter het front in Frankrijk. Aan de hand van hun dagdagelijkse gesprekken wordt de beleving van de oorlog geëvoceerd en in een historische context geplaatst. Een koor brengt liedjes uit die tijd.

De dialogen worden soms overladen met historische details, waardoor het stuk soms een lesje geschiedenis wordt, maar daar weet een goede regisseur wel raad mee. Ook het decor vereist veel fantasie. *Oorlogsvluchtelingen* is een heel genietbaar toneelstuk voor wie het laatste herdenkingsjaar van WO I wil aangrijpen in het theater. (AD)

Nicolo Manzari, vertaling: Hedwig Cooremans

BLACK-OUT

Een psychologisch steekspel over liefde en manipulatie

DRAMA
1D-1H

Een man en een vrouw in een huis. Ze zijn getrouwd, althans voor de buitenwereld. In werkelijkheid is zij een gerechtspsychologe met ambitie en hij een zanger met een moord op zijn geweten. Zij kan promoveren door te onderzoeken of hij ontoerekeningsvatbaar was op het moment van de misdaad. En daar gaat ze ver voor, heel ver... Langzaam vervaagt de professionele grens tussen de twee. Tot er andere machten zich gaan moeien en de wanhoop hen tot een onvermijdbaar drama noopt. Of toch niet?

Black-out van Nicolo Manzari is ideaal voor acteurs, regisseurs en theatergangers die van een uitdaging houden. (TdG)

Wim De Wulf

LOOP

'Laat ons alles ontregelen, alles, want dit is enkel het gevolg van onze hang naar ordening en regels.'

DRAMA
4D - 4H + DUBBELROLLEN

Onuitgesproken en onverwerkte frustraties drijven twee broers ertoe zich te laten inlijven in een fictieve oorlog: de ene als vrijwilliger, de andere na een mobilisatie. Zo vinden ze uiteindelijk elkaar terug: de ene als deserteur vóór een vuurpeloton, de andere als een van de acht schutters. Tegen de achtergrond van de gruwel van een niet-genoemde oorlog worden de trauma's van leden van een familie schrijnend in beeld gebracht. De soms haast luchtige, steeds relativerende dialogen vertolken én versterken op een sublieme manier wat zich in de hoofden van de personages afspeelt.

De auteur toont ragfijn hoe de ervaringen onweerstaanbaar en vanuit de overtuigingen van de personages op hen inwerken. Een parel voor fijnproevers. Schrijnend in zijn diepmenselijkheid, maar een zware opgave voor regie, decor en acteurs. (AD)

Maria Goos

DRAAIKONTEN

Duet van oude dansschoenen

MUZIEKTHEATER
1D / 2H

Esther en Stefaan zijn twee dansers die net iets te lang meedraaien in het wedstrijdcircuit. Ooit wonnen ze de beker van Badhoevedorp, maar sindsdien slaagden ze er niet in een prijs binnen te halen, of zelfs voorbij de eerste ronde te geraken. Gevolg: grote teleurstellingen, hoog oplopende ruzies, dramatische zang -en dansnummers. Wanneer niemand minder dan de Dansgod hen vanuit de Danshemel toespreekt om te zeggen dat het misschien stilaan tijd is de dansschoenen definitief op te bergen, lonkt het grote zwarte gat. Esther en Stefaan zijn immers, voor alles, dansers. Is leven zonder dansen nog wel de moeite waard? Voor dit prangende probleem bedenkt Stefaan een drastische oplossing.

Een heel mooie, herkenbaar pijnlijke dialoog over het nastreven van onmogelijke dromen. Behalve de rollen voor het dansende echtpaar, is er ook een heel mooie derde rol voor Arno, de zwijgende muzikant, die zijn twintig instrumenten allemaal even vaardig bespeelt. Een aanrader voor dansende duo's die voluit willen gaan voor dat heerlijke Badhoevedorpgevoel. (BM)

Iedere maand in je mailbox: een overzicht van recent toegevoegde theaterteksten, leestips en ander nieuws uit de Theaterbib van OPENDOEK. Ook jij kan je abonneren via www.theaterbib.be/nieuwsbrief

& CAST & CREW

TIP - COACHING

Ben je bezig met een voorstelling waarbij een van de personages (of allemaal) moeten spreken in een bepaald dialect? Of wil je juist spelen in Standaardnederlands, maar blijft de tongval van je streek toch steeds weer opduiken? Ook daarvoor kan je een coaching aanvragen.

Bij een coaching van OPENDOEK worden één of meerdere leden van een theatergroep gecoacht in een bepaald aspect van theater. OPENDOEK zoekt dan een coach die gespecialiseerd is in datgene waarover je wil bijleren. De coach geeft feedback en begeleidt dat ene onderdeel.

Je kan een beroep doen op coaching als je gezelschap is aangesloten bij OPENDOEK. Elke groep kan gebruik maken van min. 2 tot max. 12 uur coaching per aanvraag en in totaal heb je recht op 30 uur coaching per seizoen. En dit alles voor €20/uur.

Het aantal uren coaching aan voordeeltarief is beperkt, dus wees er tijdig bij en motiveer je aanvraag goed.

Meer informatie via vorming.opendoek.be

GEZELSCHAP ZKT REGISSOR (INDN NT RNSTG NT RGRN)

Gezelschappen zoeken regisseurs en regisseurs zoeken gezelschappen. De OPENDOEK-databank met regisseurs is voor beide partijen hét instrument om een goede match te vinden. Dat gebeurt niet meer online, maar OPENDOEK houdt nog wel een bestand bij van regisseurs. Wie dus een regisseur zoekt, kan gewoon contact opnemen met OPENDOEK via secretariaat@opendoek.be – 03 222 40 90

En regisseeer je in het amateurtheater? Registreer je dan bij ons, zo kunnen regisseurs en gezelschappen elkaar vinden.

Aanmelden doe je via www.opendoek.be/regisseurs

NOCTURNE

Wie toneel speelt in zijn vrije tijd, hoeft voortaan geen vrijaf te nemen op het werk om in de Theaterbib te geraken. Sinds begin dit jaar is onze bibliotheek met ruim 15.000 toneelstukken ook open op maandagavond.

Hier een overzicht van de openingsuren:

maandag van 12.00u tot 20.00u

dinsdag - woensdag - donderdag van 09.30u tot 17.00u

gesloten op vrijdag, tijdens het weekend en op feestdagen

Het adres blijft Zirkstraat 36, 2000 Antwerpen.

OPEN
THEATERBIB
DOEK

KUNST BUITEN!

27.04 – 06.05.'18

WAK BE

WEEK VAN DE AMATEUR KUNSTEN

KUNST WERKT **POPPUNT!** **FORUM VOOR AMATEURKUNSTEN**

mm muziekmozaïek **Koor & STEM** **LA** **CREATIEF SCHRIJVEN**

DEUK **DANSPUNT** **Vlaanderen**
verbeelding werkt

VERBODEN TOEGANG VOOR
BIJZONDEREN VOORZIELEN
FOTO - FILM - MULTIMEDIA

Verantwoordelijke uitgever: Luk Verschueren / Grafisch ontwerp: jensandalsdibe